

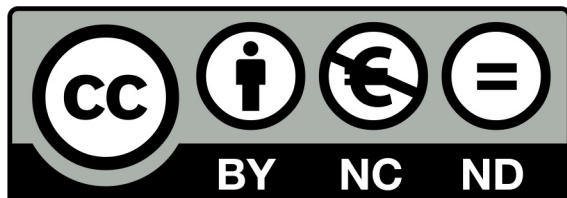
PSYCHOLOGISCH GEDRAGSONDERZOEK

Rapport van kwalitatief onderzoek

Burgers

Licentie

Dit rapport is beschikbaar onder licentie CC BY-NC-ND 4.0 — Gunning - Niet commercieel - Geen afgeleide werken 4.0 Internationaal.

Meer informatie over licentie CC BY-NC-ND 4.0 vind je hier: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.nl>

Dit betekent dat:

Je vrij bent om:

- **Het werk te delen** — te kopiëren, te verspreiden en door te geven via elk medium of bestandsformaat.

Onder de volgende voorwaarden:

- **Naamsvermelding** — De gebruiker dient de maker van het werk te vermelden, een link naar de licentie te plaatsen en aan te geven of het werk veranderd is. Je mag dat op redelijke wijze doen, maar niet zodanig dat de indruk gewekt wordt dat de licentiegever instemt met je werk of je gebruik van het werk.
- **Niet commercieel** — je mag het werk niet - zelfs maar gedeeltelijk - gebruiken voor commerciële doeleinden.
- **Geen afgeleide werken** — je mag het veranderde materiaal niet verspreiden als je het merk hebt geremixt, veranderd of op het werk hebt voortgebouwd.
- **Geen aanvullende restricties** — je mag geen juridische voorwaarden of technologische voorzieningen toepassen die anderen er juridisch in beperken om iets te doen wat de licentie toestaat.

Aanbevolen vermelding: **Egérie Research. (2020). Psychologisch gedragsonderzoek: rapport van kwalitatief onderzoek, luik burgers.**

Table des matières

Inleiding	p. 3
Resultaten	p. 12
Gedetailleerde analyse	p. 30
1. Op de achtergrond van alle gesprekken/groepsdiscussies	p. 31
2. Gebrek aan netheid in Brussel	p. 38
3. Net Brussel	p. 85
4. De verschillende vervuilersprofielen	p. 89
5. De verschillende soorten afval	p. 114

Inleiding

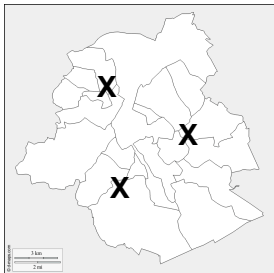
13 WEKEN

1. ANALYSE

De invloedfactoren en de typeprofielen in verband met (gebrek aan) openbare netheid in Brussel begrijpen

INPUT

- Bestaande rapporten en gegevens
- Observaties ter plaatse
- Review van de wetenschappelijke literatuur
- Kwalitatief en etnografisch onderzoek bij de verschillende doelgroepen

OUTPUT

1. Typeprofielen
2. Cartografie van de opportuniteiten
3. Rapport over de psychosociale factoren die een invloed hebben op het gedrag

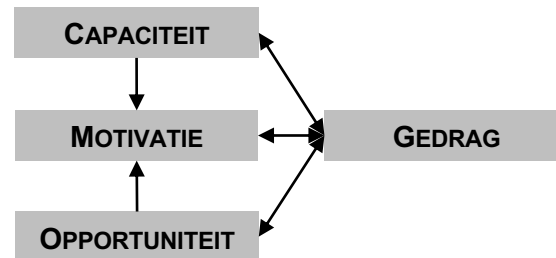
3 WEKEN

2. DEFINITIE

De gepaste types gedragsinterventie definiëren dankzij de wetenschappelijke COM-B-methode

INPUT

- Twee client workshops
- Cartografie en typeprofielen
- COM-B-methode (capaciteit, opportuniteit, motivatie) en de bijbehorende catalogus van gedragsinterventies

© Behaven

OUTPUT

1. Rapport over de verschillende geïdentificeerde typeprofielen
2. COM-B-analyse voor de geïdentificeerde gedragingen
3. Voorstellen van gedragsingrepen

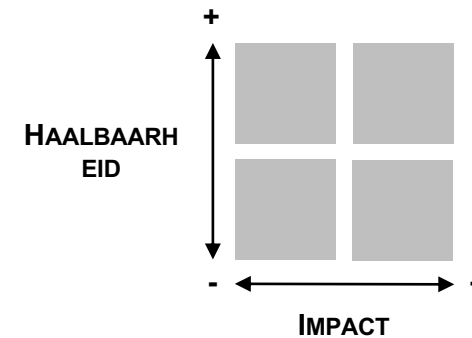
2 WEKEN

3. IDENTIFICATIE/ SELECTIE

Een aantal prioritaire gedragingen selecteren op basis van hun haalbaarheid en hun impact

INPUT

- Een client workshop
- Bijkomende (klant)gegevens afhankelijk van de beschouwde gedragingen

OUTPUT

1. Rapport over de geselecteerde gedragingen en hun potentieel op het vlak van haalbaarheid en impact

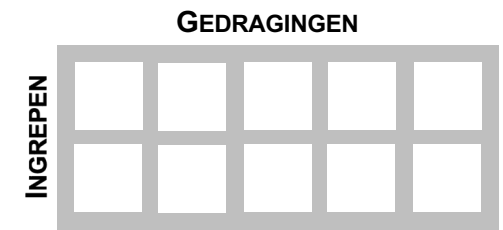
3 WEKEN

4. PLANNING

Een gedragsactieplan formaliseren dat als input dient om de verschillende betrokkenen te briefen

INPUT

- Een client workshop om de ingrepen te prioriteren en de relevante betrokkenen op één lijn te krijgen (bv. een andere dienst of een agentschap) over een gemeenschappelijk actieplan
- COM-B-methode

© Behaven

OUTPUT

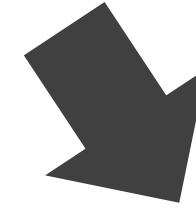
1. Plan voor bijkomende ingrepen op het vlak van de capaciteit, de opportuniteit en de motivatie waarmee goed gedrag met betrekking tot de openbare netheid in Brussel kan worden verkregen

Twee ontmoete doelgroepen

Een panel experts en
repressieprofessionals

Een burgerpanel

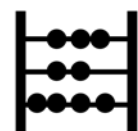
De experts - methodologische benadering ontmoetingsmodaliteiten

Interview individueel

1 u

N = 12

online
via platforms
(ZOOM en/of TEAMS)

De experts - geraadpleegd panel

Functie en organisatie
Directeur Onderzoek en Verbalisering, Net Brussel
Operationeel ingenieur-reiniging Net Brussel
Communicatiedirecteur/woordvoerder Net Brussel
Sustainability advisor Comeos
Hoofdingenieur Net Brussel
Verantwoordelijke dienst relaties met overheidsdiensten Net Brussel
Vereniging van de steden voor netheid in de stad
Leefmilieu Brussel
Schepen: Groene ruimten, openbare netheid, zero waste, welzijn van dieren Stad Brussel
Gemeente Anderlecht Verantwoordelijke onderhoudsdienst Schepen bevoegd voor onderhoud van openbare ruimte Verantwoordelijke voor verbalisering en sensibilisering
Coördinatie van netheidsplan gemeente Etterbeek
BISA: verantwoordelijke cel evaluatie van het openbare beleid (perspective Brussels)
Leefmilieu Brussel

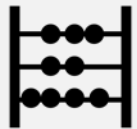
Fase 1

Interview
individueel

45'

online
via platform
ZOOM

N = 70

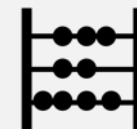
Fase 2

Groepsdiscussie

3 u

online
via platform ZOOM

N = 8

Het grote publiek - het panel

N = 70 Interviews
individueel

Fase 1

Gesproken taal	N = 60 Franstaligen N = 10 Nederlandstaligen
Culturele specifieke eigenschappen	½ Belgisch, Europees (Frans, Italiaans, Spaans ...), ½ niet-Europees (Turks, Marokkaans, Slavisch, Aziatisch, Zuid-Amerikaans ...)
Woonplaats	N = 60 woonachtig in Brussel en verspreid over de verschillende zones - Zone 1: Oudergem, Watermaal-Bosvoorde, Ukkel, Sint-Lambrechts-Woluwe, Sint-Pieters-Woluwe - Zone 2: Sint-Agatha-Berchem, Ganshoren, Koekelberg, Jette - Zone 3: Evere, Vorst, Sint-Gillis, Etterbeek, Elsene - Zone 4: Stad Brussel, Anderlecht, Molenbeek, Sint-Joost, Schaarbeek N = 10 pendelaars
Geslacht	N = 35 vrouwen N = 35 mannen
Houding ten opzichte van afval	N = 35 die toegeven zich schuldig te maken aan zwerfvuil N = 35 die toegeven zich schuldig te maken aan sluikstorten

Fase 2

N = 8 Groepsdiscussie

	Sluikstorten: banden, bouwafval, vuilnisbakken, grofvuil, elektrische apparatuur ...	Zwerfvuil: kauwgom, blikjes, plastic flessen, papier, plastic zakken, verpakkingen van verbruiksartikelen ...
Tieners/jongvolwassenen	1 GROEP	1 GROEP
Gezinnen met jonge kinderen van 0-5 jaar en kinderen van 8-14 jaar	1 GROEP	1 GROEP
Empty nesters/senioren	1 GROEP	1 GROEP
Pendelaars	1 GROEP	
Nederlandstaligen	1 GROEP	
Hetzij een totaal van N = 8 groepen	<i>Per groep: Goede verdeling mannen/vrouwen Goede verdeling verschillende zones van Brussel Goede verdeling beroepsactieven en -niet-actieven Goede mix met betrekking tot opleidingsniveau</i>	

Resultaten

(Gebrek aan) netheid: een passief rapport over de regel en een vage visie van het burgerengagement van elk

- Een samenleving die 'Ik op de eerste plaats' hoger inschat dan de collectiviteit
- Een samenleving die gemakkelijke (over)consumptie bevordert, zonder dat daarvoor inspanningen moeten worden geleverd, maar die gelijktijdig van de burger eist om zijn verantwoordelijkheid op te nemen met betrekking tot het afval dat door die (over)consumptie ontstaat
Een spanning waarbij de individuele persoon na het plezier van de consumptie zich verplicht ziet om het afval te beheren zonder dat die inspanning wordt gecompenseerd
- In de ogen van de burger is vervuiling een weinig interessant thema waarvoor hij niet bereid is om zich (veel) te engageren
 - Een passieve kennis van de geldende regels
 - Niet proactief zoeken naar informatie
 - Geen zin om te veel inspanningen te leveren om afval goed te beheren
 - Geen waardering voor de inspanningen die verbonden zijn met goed gedrag
- Een onevenwichtig(e) (gebrek aan) kennis van de regels op het vlak van het afvalbeheer met een algemene trend om te profiteren van die 'welwillende schaduwzone' om elke verantwoordelijkheid van zich af te wentelen
- De openbare ruimte als omgeving van variabele betrokkenheid afhankelijk van het gebruik en van het statuut van de gebruiker (meerdere statuten voor dezelfde gebruiker)
- Een burger die zich zijn relatie en zijn engagement ten opzichte van de openbare ruimte toe-eigent afhankelijk van de aard van zijn gebruik en zijn statuut: huurder of eigenaar, bewoner of klant ...

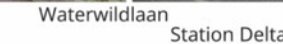
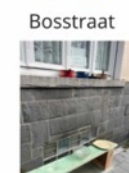

(Gebrek aan) netheid in Brussel: een kwestie van wijken en goed/slecht samenleven

Kwaliteit van de leefomgeving: vergroening, goed ingerichte ruimte, stedelijke voorzieningen in goede staat, woning in goede staat ...

Bestaan van een sociaal leven/sociale dynamiek: buurthuizen, socioculturele activiteiten

Samenhangingsgevoel
Zin om een speler te zijn, deel te nemen
Het belang van sociale controle
Zijn leefomgeving en die van anderen willen respecteren

Koninglaan

Wijk Bailli

Wijk Merode

© Egerie Research

ÉGÉRIE RESEARCH
MARKETING & STRATEGY

(Gebrek aan) netheid in Brussel: een kwestie van wijken en goed/slecht samenleven

Hunderveldlaan

Shopping Basilix

Bonaventurestraat

Fonson

Station Evere

Trammuseum

Maritiemwijk

Wijk Cureghem

Metrohalte Sint-Guido

Bouwvallige woningen,
ontbrekend of defect
stadsmeubilair,
braakliggende terreinen ...

Isolement, eenzaamheid,
onverschilligheid, verveling

Teruglopende investeringen
in de leefomgeving
Onverschilligheid, geen
respect

(Gebrek aan) netheid in Brussel: de complexiteit van een hoofdstad met vele facetten

- Een status van Belgisch-Europese hoofdstad die een zeer uiteenlopend publiek vanuit alle hoeken van de wereld aantrekt: expats, toeristen, maar ook meerdere etnische bevolkingsgroepen die niet altijd de modaliteiten van hun onthaalgemeente kennen
- Een Brusselse bevolking die steeds zwaarder wordt getroffen door verarming met onder meer (maar niet uitsluitend) een publiek afkomstig van immigratie dat vaak zwak staat: kansarme personen voor wie netheid en de bijbehorende beperkingen zeker geen dagelijkse prioriteiten zijn
- Ervaring met (gebrek aan) netheid in Brussel afhankelijk van de topografie van de locatie met een visie die wordt gekleurd door sociale en culturele vooroordelen:
 - Netheid = het zuiden van Brussel, de 'mooie' wijken, de burgerij
 - Gek aan netheid = de arme halve maan van Brussel, de arme dichtbevolkte multi-etnische wijken. Een overtuiging die nog wordt versterkt door de gettovorming in bepaalde Brusselse wijken met een hoge dichtheid aan buitenlandse bevolkingsgroepen, waar gebrek aan netheid en asociaal gedrag alomtegenwoordig zijn
- (Gebrek aan) netheid is nauw verbonden met het begrip levenskwaliteit en het gevoel om goed/slecht met elkaar samen te leven met een correlatie tussen kwaliteit van de stadsinrichting (schoonheid, vergroening ...) en respect voor de openbare ruimte
- Het sociale isolement van de grootstad bevordert een individualistische houding en afstand ten opzichte van de andere (uit schrik om hem of haar te storen of uit wantrouwen).
- Dat gebrek aan socialisatie zet enerzijds een rem op een meer burgerlijke houding en zin om betrokken te zijn bij het leven in de wijk en anderzijds een mechanisme van onderlinge hulp die vaak nodig is bij het correcte beheer van afval.
- Het vrij algemene geloof in het 'Brusselse toverstokje' dat alle afval/grofvuil doet verdwijnen en waarmee de meeste wijken in Brussel lijken te worden geconfronteerd met als gevolg het wegvallen van het schuldgevoel en de geruststellende gedachte dat men kan zeggen dat het voorwerp van het misdrijf is verdwenen
- Een trend voor bewoners van de hoofdstad om zelf niet meer over een auto te beschikken en dus meer moeite hebben om zich op een officiële manier van grofvuil te ontdoen

Een gezondheidscrisis die weinig deugdzame gedragingen nog heeft geaccentueerd

De binnendringing van regels in de private sfeer leidt tot een gedrag in de openbare ruimte waar het individu zich laat gaan

- Het sociale isolement, de verdwijning van collectieve samenkomsten, van het leven in de wijk, van de wijkfeesten, van de socio-culturele animatie enz. in combinatie met de schrik van de andere in de context van de pandemie werken individualistisch gedrag in de hand ten nadele van meer gemeenschappelijke gedachten
- De verplichting om zich terug te trekken in de private sfeer die, samen met het telewerken, de behoefte heeft geaccentueerd om zich te ontdoen van zijn afval, om plaats te maken, om zijn 'intieme sfeer' schoon, 'clean' en geordend te houden om op die nieuwe realiteit in te spelen
- Het feit dat het leven steeds meer wordt bepaald door regels die zelfs tot in de privésfeer binnendringen, leidt tot een gevoel van nog grotere frustratie ten opzichte van de overheid en tot de eis om zich in de openbare ruimte 'vrij' te mogen bewegen → meer wraakzuchtige houding ten opzichte van de beperkingen op het vlak van het afvalbeheer
- De samenkomsten in open lucht met de toename van meeneemconsumptie wegens de sluiting van de horecazaken, het dragen van een chirurgisch masker dat om de 4 uur moet worden vervangen: een context die de aanwezigheid van zwerfvuil in de straten van de stad bevordert en banaliseert

Een correlatie tussen respect voor de openbare ruimte en de bestemming ervan

+++

Natuur

- De natuur is in principe een beschermde zone
- Habitat voor dieren
- Terkamerenbos, parken in de stad

++

Leef- en ontspannings- zones

- Plaatsen waar men samenkomt, elkaar ontmoet en uitrust
- Pleinen die als agora's zijn ingericht
- Squares of bepaalde straten als ze voorzien zijn van banken

Een correlatie tussen respect voor de openbare ruimte en de bestemming ervan

+

Winkelzones

- Vaak drukke plaatsen waar mensen kopen/consumeren
- Winkelstraten, shoppingcentra: Nieuwstraat, Westland Shopping Center ...
- Markten zoals aan Brussel-Zuid, die veel kritiek krijgen wegens de vuiligheid die ze veroorzaken

+/-

**Doorgang
s-
/transitge
bieden**

- Gebieden met een functionele bestemming die wordt gebruikt, maar zonder dat men er stopt
- Straten wanneer ze druk zijn, lanen en hun voetpaden
- Bus/tramhaltes, metrostations, stations

Een correlatie tussen respect voor de openbare ruimte en de bestemming ervan

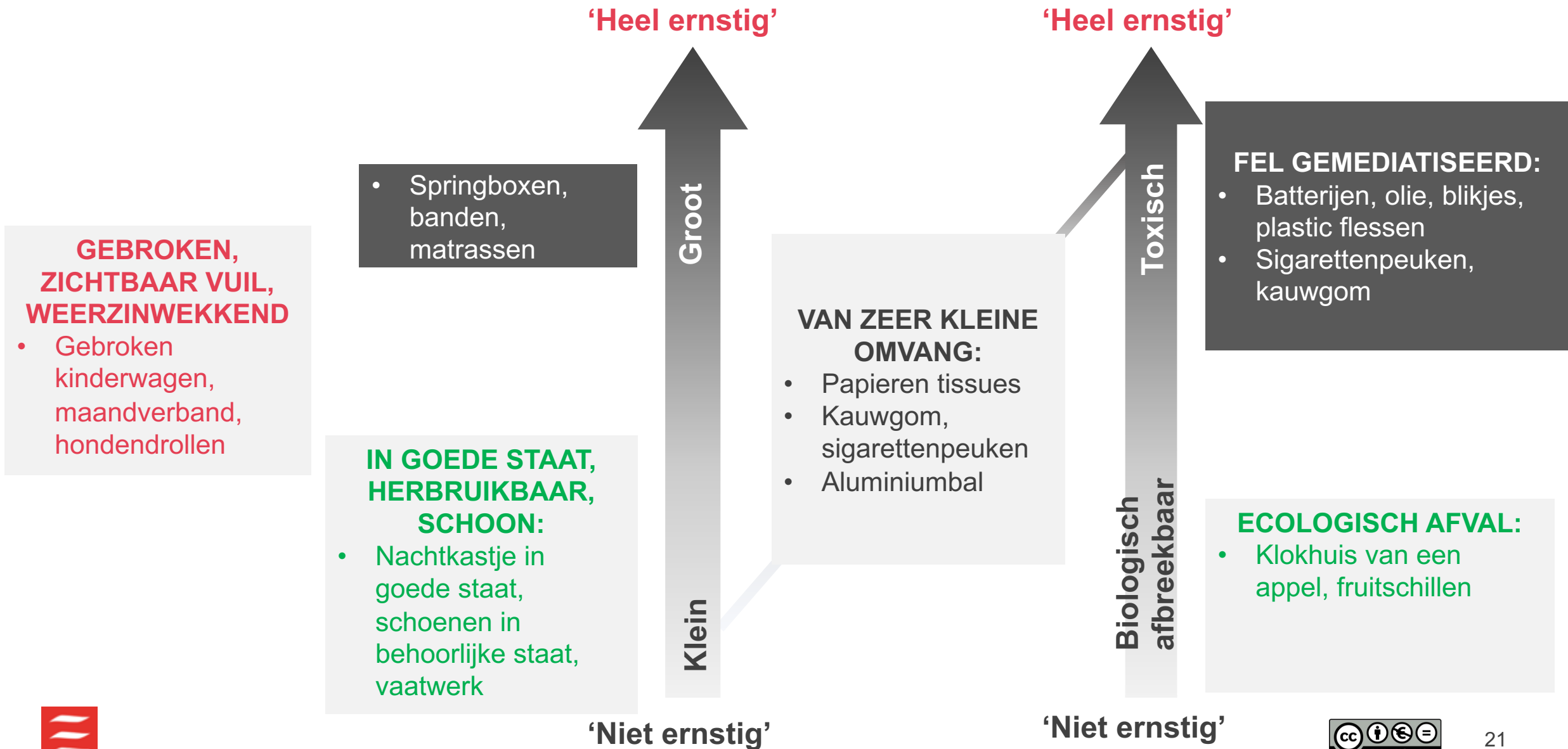

-

Gebieden
waar niet
wordt
gewoond

- Weinig bezochte locaties
- Braakliggende terreinen, lege ruimten
- Gebieden voor afval (glasbollen)

Een indeling op basis van de ernst die aan het vervuilende gedrag en afhankelijk van het type afval wordt toegekend

Met een correlatie met de context waarin het gedrag past

‘Heel ernstig’

‘Niet ernstig’

Stortplaats

- In het volle zicht
- Hindert de doorgang of maakt ze gevaarlijk
- Op een schone plaats

- Verborgen, op een geïsoleerde plaats waar weinig mensen komen
- Op een al vervuilde plaats
- In de buurt van plaatsen voor de ophaling van vuilnis

Voorbeelden

- In mijn straat,
- In het park,
- Op de voetpaden (kauwgom, hondendrollen)

- Op een braakliggend terrein
- In de buurt van een glasbol
- In de buurt van een container
- In een openbare vuilnisbak

Intentie

- Uit nalatigheid, luiheid
- onverschilligheid
- herhaaldelijk

- Uit gewoonte, een reflex
- Zonder de bedoeling om verkeerd te doen
- Bij een geritualiseerde consumptie, geen ander keuze
- Af en toe

Voorbeelden

- Afval met opzet en onzorgvuldig weggooien

- Papier dat per ongeluk uit de zak valt
- De wil om anderen een plezier te doen
- Geen andere keuze

Zwerfvuil/sluisstorten: twee zeer uiteenlopende problemen met in beide gevallen: een ongeschikte terminologie, los van de realiteit van de handeling waardoor de vervuiler niet kan worden geïdentificeerd

Zwerfvuil

- ✓ de vraag naar aangepaste terminologie
- ✓ extra aandacht voor de werkers op het terrein die een groot deel van de bevolking van de juiste handelingen kan overtuigen
- ✓ de waardering van positieve gebaren

Sluisstorten

- ✓ de waardering van de geleverde inspanningen
- ✓ de activering van oplossingen per wijk
- ✓ de evolutie van de terminologie

Verschillen in redenering/gedrag afhankelijk van de sociodemografische criteria

Levensfasen	Jongeren/ starters in life	<ul style="list-style-type: none"> Bewustmaking van de kwalijke gevolgen van gebrek aan netheid, maar met een attitude waarbij het persoonlijk comfort voorrang krijgt
	Gezinnen	<ul style="list-style-type: none"> Complexiteit/stress van het actieve leven, waarbij een optimaal beheer van het afval vaak naar de achtergrond verdwijnt, met als argumenten de grote hoeveelheid afval die door hun statuut van gezin wordt voortgebracht, maar ook gebrek aan empathie voor bestaande oplossingen met de realiteit van hun leven (werkschema's, beschikbaarheid ...) Het voorschrijfgedrag van kinderen voor de invoering van het juiste gedrag
	Empty nesters en senioren	<ul style="list-style-type: none"> Een vaak ongeruste kijk op de huidige samenleving met nostalgie naar vroegere tijden Voor de ouderen: fysieke moeilijkheden, isolement en het gebrek van consumenten als facilitators van ongeschikt gedrag
Geslacht	Man	<ul style="list-style-type: none"> Het vaakst verantwoordelijk voor het beheer van grofvuil
	Vrouw	<ul style="list-style-type: none"> Behoefte aan netheid/hygiëne binnen hun private sfeer in combinatie met: "uitzonderlijke situatie waarbij men afval in de openbare ruimte achterlaat" Strengere modaliteiten voor het beheer van grofvuil indien zij verantwoordelijk zijn voor het probleem

Verschillen in redenering/gedrag afhankelijk van de relatie met Brussel

Relaties met Brussel	Bewoners	<ul style="list-style-type: none">• Een attitude die sterk afhankelijk zal zijn van de wijk waar ze wonen en hun relatie met de wijk: mensen die er al lang wonen of er lang zullen blijven wonen of tijdelijke bewoners/eigenaars/huurders ...
	Allochtonen	<ul style="list-style-type: none">• Een gebrek aan toegankelijkheid en/of integratie van de opgelegde regels• Een neiging om de gebruiken en de gewoonten van hun originele gemeenschap over te nemen op het vlak van het beheer van de netheid
	Vlamingen die in Brussel wonen	<ul style="list-style-type: none">• Dezelfde redenering als voor de Franstaligen met betrekking tot de oorzaken/redenen van hun asociale gedrag met in de meeste vallen een <i>Schuldige burger-profiel</i>• Erg sterk in de vergelijking Brussel tegenover Vlaanderen/Nederland met een zeer negatieve, maar ook fatalistische kijk op de hoofdstad: in hun ogen is Brussel de enige stad die werkelijk steeds vuiler wordt in tegenstelling tot de inspanningen op het vlak van de netheid die zichtbaar worden geleverd in andere steden in Vlaanderen of in Nederland.• Ze tonen zich bijzonder trots over het feit dat ze Brusselaars zijn: dat samenhorighheidsgevoel met hun stad geeft hen (in theorie) zin om mee te werken aan de netheid ervan, maar ze verantwoorden hun beperkte betrokkenheid voor het gebrek aan communicatie/informatie over hoe dat moet gebeuren
	Pendelaars	<ul style="list-style-type: none">• Een opportunistische benadering om te kunnen profiteren van de voordelen van de hoofdstad: een beter beheer van afval in Brussel ("het zal in elk geval worden verwijderd") en een te duur afvalbeheer in Vlaanderen als uitleg voor hun gedrag (het toverstokje)

Verschillen in redenering/gedrag afhankelijk van hun interne motivatie

Motivatieprofielen	De schuldige burger	<ul style="list-style-type: none">Hij heeft spijt van wat hij heeft gedaan, maar voelt zich niet de enige schuldige, want hij bekritiseert het ontbreken van doeltreffende oplossingen die hem moeten helpen om op het rechte pad te blijven: hij beweert dat hij bereid is om juist te handelen op voorwaarde dat men hem daarvoor de nodige middelen aanreikt
	De altruïst	<ul style="list-style-type: none">De zekerheid dat hij recht in zijn schoenen staat door zijn afval weg te gooien, want zo krijgen ze een tweede leven - hetzij door de recyclage van die voorwerpen/meubelen of door hun natuurlijke terugkeer naar de natuur: klokhuizen van een appel, fruitschillen, biologisch afbreekbaar materiaal uit de kattenbak; op geen enkel moment voelt hij zichzelf een 'vervuiler' of asociaal
	De asociale slimmerik	<ul style="list-style-type: none">Hij kent beslist de spelregels en hij begrijpt de gegrondheid van die wetten, maar hij heeft beslist om ze te omzeilen en slimmer te zijn dan het systeemHij handelt zo omdat hij dat als een uitdaging aanvoelt en/of omdat hij ertoe wordt verplicht (sluikstorten)
	De onverschillige individualist	<ul style="list-style-type: none">Hij leidt zijn leven en beheert zijn afval zonder zich al te veel zorgen te maken over de gemeenschap en gaat onverschillig om met de openbare ruimte, die niet tot zijn verantwoordelijkheid behoort, maar wel tot die van de overheid; zij hebben de opdracht om de openbare ruimte te beheren; hij eigent zich dat recht toe
	De persoon die walgt van het systeem	<ul style="list-style-type: none">Zijn redenering wordt gekenmerkt door frustratie en negativismeHij voelt zich als burger het slachtoffer van een groot onrecht en voelt zich gemanipuleerd/geëxploiteerd door de overheid, die hem naar zijn zeggen veel te veel belastingen en taksen doet betalen en daar alleen maar gebrekkige oplossingen tegenover stelt

De blik van vervuilende burgers op de bestaande oplossingen

De oplossingen	Het belang dat eraan wordt gehecht	
Informereren - opvoeden - verduidelijken: het impliciete expliciet maken	+++	Een unanieme vraag om beter te worden geïnformeerd over de modaliteiten, zodat niet langer het argument "Ik wist het niet" kan worden aangevoerd, maar dan op voorwaarde dat de informatie aan hen wordt gericht, in de openbare ruimte aanwezig is De rol van doorgeefluik van de scholen en de rol van ambassadeur van de kinderen versterken
Sensibiliseren - in een context plaatsen - zin geven aan de regel	+++	Belang om de zin en de legitimiteit van de regels te doen begrijpen (onder meer door ze te omkaderen in een context van collectiviteit tegenover individu) om er de toepassing/naleving van door de burger te vergemakkelijken en de geleverde inspanningen te waarderen
De officiële hulpmiddelen om informatie te verzamelen toegankelijk maken en optimaliseren om een deugzaam gedrag te vergemakkelijken	+++	De stappen van de burger vereenvoudigen, de beperkingen verlichten die gepaard gaan met het correcte beheer van afval, rekening houdend met het feit dat de burger een actief leven leidt en dat afval in die context niet al te hoog op zijn prioriteitenlijst staat
Verbieden - bestraffen - bang maken met het vooruitzicht van een straf, maar dan wel een straf die in verhouding staat tot de gemaakte fout	+++	Een unanieme vraag om zin te geven aan de regels van de collectiviteit door de voorziene straffen toe te passen en dit ook bekend te maken, zodat het gevoel van straffeloosheid en ook van onrechtvaardigheid in verband met afvalbeheer kan worden tegengegaan

De blik van vervuilende burgers op de bestaande oplossingen (vervolg)

Sociale controle activeren, zelfs zonder menselijke aanwezigheid	++	Een context creëren waarin de eventuele vervuiler zich bespied/bewaakt voelt tijdens zijn asociaal gedrag = schrik voor sociale veroordeling als rem of door empathie met het personeel op het terrein op te wekken
De burger stimuleren/aanmoedigen om deugdzaam gedrag te vertonen en hem daarbij betrekken	++	Een gedrag van welwillendheid en respect ten opzichte van deugdzame burgers vertonen: hen een signaal van erkenning geven van de geleverde inspanningen, zodat ze voelen dat ze daarvoor worden bedankt. Bij allochtone bevolkingsgroepen samenwerken met de gemeenschap om goede praktijken in te voeren
Werk op het terrein uitvoeren om de sociale band binnen de wijk te bevorderen/herstellen	++	Kapitaliseren op het feit dat hoe meer de burger in zijn wijk zal leven/investeren, des te meer zin hij zal hebben om die wijk net te houden
Op het niveau van de gemeente erop toezien dat de burgers gebruik kunnen maken van een hoogwaardige stadsinrichting	++	Schone en groene locaties bevorderen een deugdzaam gedrag, in tegenstelling tot vuile en verlaten locaties Kennis nemen van de dromen en de projecten van de bewoners om ze te betrekken bij het leven in de openbare ruimte
Meewerken aan het opzetten en het ondersteunen van circuits in de circulaire economie	++	Een 'wettelijk' alternatief voor de afvoer van afval dat past in de filosofie van de <i>altruïstische</i> vervuilers, maar waarvoor men moet worden geïnitieerd om deel uit te maken van de verschillende ruilnetwerken: dit type circuits bevorderen en ze zichtbaar maken

De blik van vervuilende burgers op de bestaande oplossingen (vervolg)

Empathie opwekken: de werknemers en hun werk vermenselijken	+	Het gemakkelijke afstand houden van de schoonmaakteams tegengaan door hen een naam te geven, ze te individualiseren en ze een menselijk gelaat te bezorgen door tastbare tekenen te geven dat ze zijn langsgesproken/hun werk hebben gedaan
De gebruikers en de openbare vervoersmaatschappijen betrekken bij netheid in Brussel	+	Voor zover de MIVB en De Lijn hoofdrolspelers zijn in het leven in de hoofdstad: noodzaak om het netwerk te betrekken bij het streven naar netheid in Brussel
De handelszaken/merken betrekken in een tripartite burger-merk-overheidsdienst	+	Een rol die wordt verwacht vóór en na de consumptie om op die manier vooruit te lopen op de behoeften van de burger na de consumptie = afval en een duurzamere productie versnellen (producten, verpakkingen)

Gedetailleerde analyse

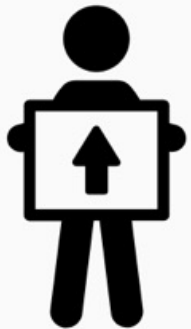
1

Op de
achtergrond van
alle gesprekken/
groeps-
discussies

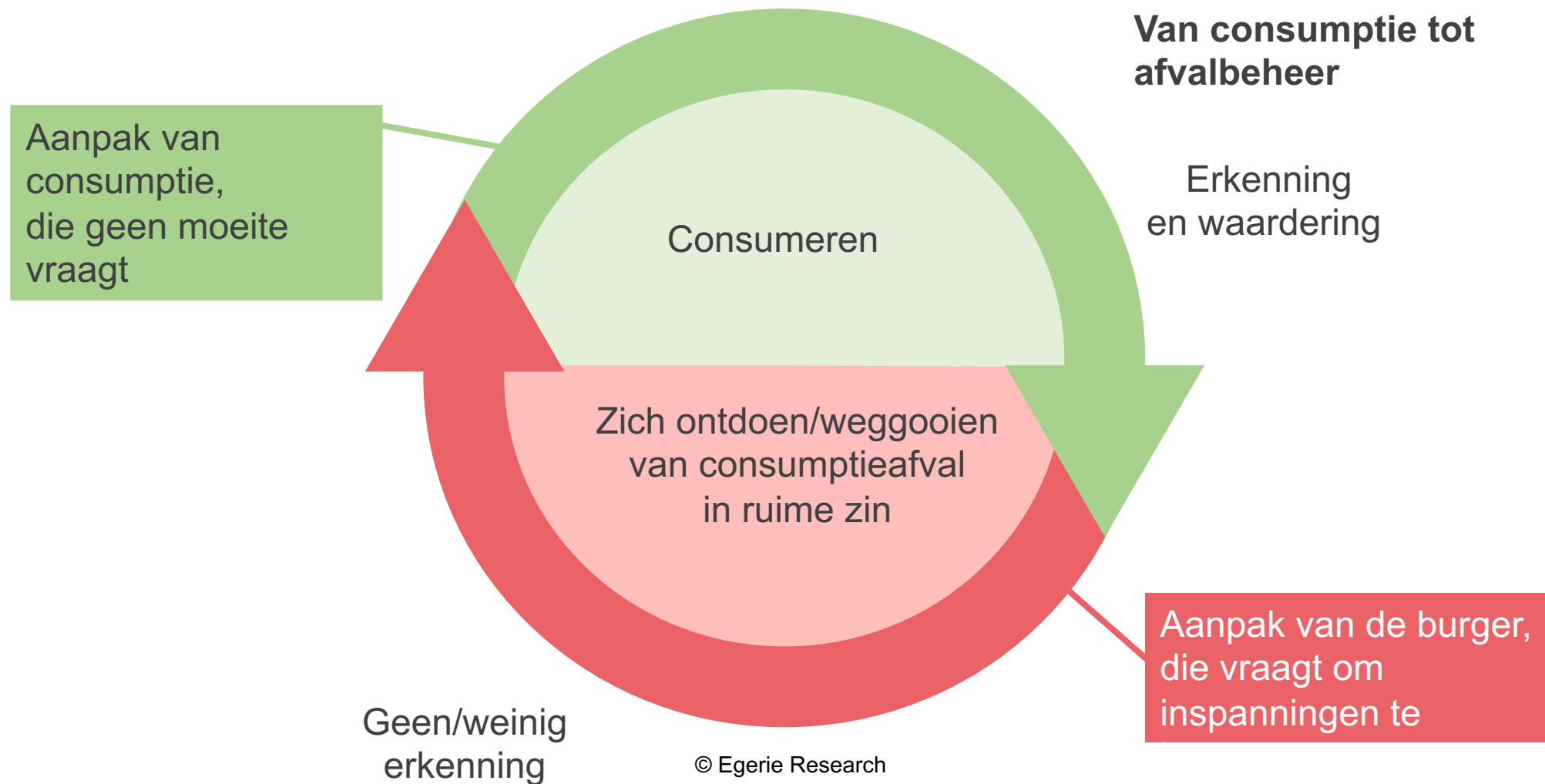
Een maatschappij waarin “Ik eerst” wordt gewaardeerd

- Individualisering van onze maatschappij
- En gelijktijdig een **steeds vagere visie van de engagementen voor elke burger, en de rechten en de plichten die daarmee gepaard gaan**
- En de aanzet tot het in vraag stellen van het consumptiemodel dat tegenwoordig wordt voorgeschoteld waarbij **“consumenten ons niet meer echt doet bestaan”**

- Het gevoel dat de machine wordt ingepakt en dat de voedingsindustrie niets dan goeds met ons voor heeft
- Problematiek van iedereen rond de kwaliteit van onze voeding tot de exclusieve verantwoordelijkheid van de consument voor het afval dat met zijn verbruik gepaard gaat: een individu dat zich tegenwoordig veel vragen stelt

Van consumptie tot afvalbeheer: een transitie die lijkt op een tegenstrijdige eis

Een vaak zeer defensieve redenering van de asociale personen die we hebben ontmoet

- Spontane neiging om afstand te nemen van het vervuilende gedrag door vooral te praten over het **niet deugdzame gedrag van de 'anderen'**: de erkenning van zijn eigen betrokkenheid bij de vervuiling van Brussel is vaak moeilijk toe te geven, met de **behoefte om zijn handelingen te minimaliseren**, zowel op het vlak van de ernst als op het vlak van de anciënniteit
Individuele gesprekken waarbij vaak opener werd gepraat en groepsdiscussies die de collectieve zoektocht naar oplossingen vergemakkelijkten doordat men vaak zijn toevlucht zocht in de gemakkelijke beschuldiging van de 'anderen'
- Een wens om deel te nemen aan het onderzoek die past in een zekere manier om zichzelf bewust te maken van het gebrek aan netheid: personen die door hun aanwezigheid vaak getuigen van een zin om de reden van de logica van hun handelingen uit te leggen en om andere oplossingen te vinden: **zin dat de situatie verandert**
- Persoonlijke gesprekken waarin we de kans kregen om een tip van de sluier te lichten over niet deugdzame praktijken zonder een zicht te krijgen op de volledige situatie: de profielen van werkelijk asociale vervuilers en/of vervuilers die om socio-economische redenen aan de rand van de maatschappij leven, werden in het kader van dit onderzoek niet ontmoet

Afval = een non-item waarin men geen tijd, energie of geld wil investeren

- Buiten het zeer specifieke kader van het onderzoek lieten de meeste gesprekspartners verstaan dat praten over of zich bekommeren om hun afval geen deel uitmaakt van hun zorgen: afval is iets dat men wil/moet verwijderen en dat per definitie de eigenaar niet (meer) interesseert - met het **streven om er zo snel mogelijk afstand van te kunnen nemen**
- **Geen/weinig** interesse in het thema van afvalbeheer, weinig spontane en proactieve zoektochten naar informatie hierover
- Voor veel vervuilers bestaat er **een paradox** rond de logistieke en de financiële inspanningen die verband houden met iets dat geen waarde (meer) heeft voor hen → een situatie waarin men graag geld uitgeeft om iets te verwerven, maar waarin men niet begrijpt dat men inspanningen moet leveren om het afval vervolgens op een gepaste manier weg te gooien (of er de gevolgen van te ondergaan!)

“Ik was niet echt geïnteresseerd in afval en ik heb ook nooit inlichtingen ingewonnen over de boetes. Ik vind het belangrijk dat alles netjes is, maar het interesseerde me nooit om te weten wat ik kon doen om daarvoor te zorgen.” ”

(vrouw, 31 jaar, gezin, zwerfvuil)

“Afval interesseerde me niet. Maar op een dag kwamen mijn kinderen van school en dat onderwerp was ter sprake gekomen. Nu probeer ik daar wel de nodige aandacht aan te besteden omdat mijn kinderen daarin geïnteresseerd zijn.” ”

(vrouw, 38 jaar, gezin, zwerfvuil)

“Ik denk inderdaad dat er veel Belgen zijn die de regels over openbare vuilnisbakken niet kennen, hoewel dat niet komt door een gebrek aan informatie.” ”

(man, 19 jaar, starter in life/tiener, zwerfvuil)

“Eerlijk gezegd, afgezien van wat ik op school heb geleerd over sorteren, heb ik over de rest geen enkel idee en ik ben ook niet zelf op zoek gegaan naar extra informatie.” ”

(vrouw, 19 jaar, tiener, sluikestorten)

“Er is een probleem met stilzwijgen, waar men wanhopig zou van worden. Men durft er niet over te praten, niemand brengt het ter sprake. Er is geen onderzoek, de overheid komt niet langs in de wijken en zelfs in de scholen worden geen sensibiliseringscampagnes gevoerd. Zelfs de verkozenen hebben dit thema nooit op de agenda geplaatst.” ”

(man, 32 jaar, pendelaar)

“Ik zoek geen informatie over afval op, maar ik weet wel wat men wel en wat men niet kan doen.” ”

(vrouw, 56 jaar, empty nester, sluikestorten)

“Er zijn plekken waar ik me niet schuldig voel omdat het er al vuil is en er zijn andere plekken waar het schoner is en waar ik me schuldig zou voelen als ik ze vuil zou maken.” ”

(man, 21 jaar, starter in life, zwerfvuil)

“Ik ben nog nooit naar de site van Net Brussel gesurft om informatie op te zoeken; ik ben daar alleen geweest om een container te reserveren.” ”

(man, 26 jaar, starter in life, sluikestorten)

2

Gebrek aan netheid in Brussel

Algemene vaststellingen

Inleidende opmerking

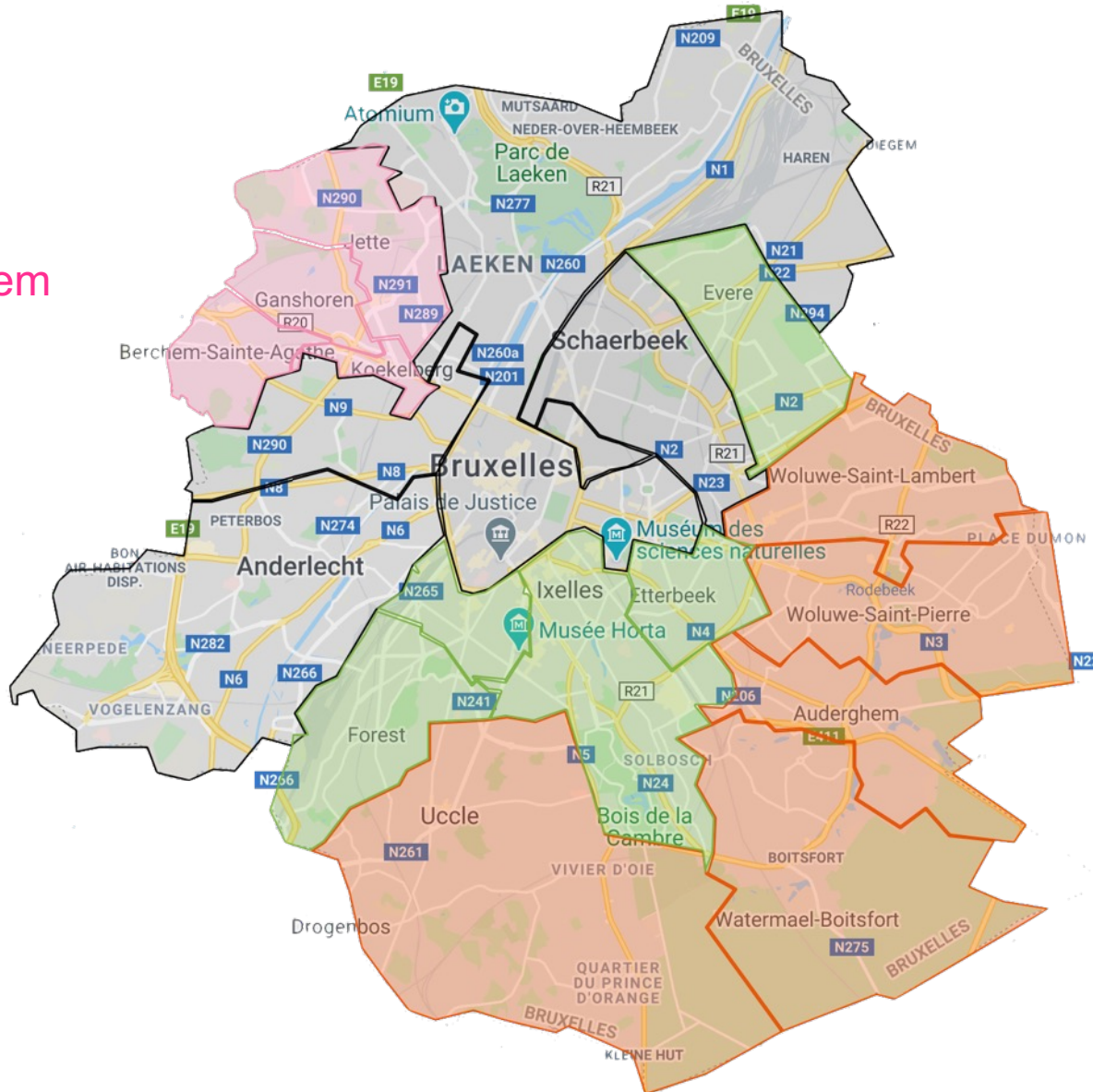
- In het kader van de offerteaanvraag en rekening houdend met het beschikbare budget hebben we ervoor geopteerd om het grondgebied van Brussel in 4 verschillende 'zones' op te splitsen.
- De volledige observatie en confrontatie met de burgers is vertrokken vanaf die indeling en biedt daardoor geen voldoende gedetailleerd zicht op de analyse van de verschillende wijken

De verschillende zones die tijdens de kick-off werden vastgelegd

Zone 2 N = 4:
Sint-Agatha-Berchem
Ganshoren
Koekelberg
Jette

Zone 4 N = 5:
Stad Brussel
Anderlecht
Molenbeek
Sint-Joost
Schaarbeek

Zone 1 N = 5:
Oudergem
Watermaal-Bosvoorde
Ukkel
Sint-Pieters-Woluwe
Sint-Lambrechts-Woluwe

Zone 3 N = 5:
Evere
Vorst
Sint-Gillis
Etterbeek
Elsene

Context en opdrachten

Observatie op het terrein ondersteund door contacten in elk van de gemeenten waaruit de tijdens de kick off gevalideerde zones bestaan:

Observatie/opsporen van problematische locaties (zwerfvuil en sluikstorten) en positieve initiatieven (vanwege de burgers of de verschillende actoren in de sector van de netheid)

- **Het (de) profiel(en) van die locaties bepalen door een observatie van de contextelementen en op die manier een gemeenschappelijke visie ontwikkelen over het grondgebied en hypothesen opstellen voor het vervolg van het project (iteratief en evolutief proces)**
- **Mogelijkheden voor materieel vrijmaken om de conversatie met de burgers te stimuleren**

- ✓ Om ten slotte een mindmap van de stad te kunnen opstellen (observatie + confrontatie met de burgers)
- ✓ Deze fase ging de ontmoetingen met de burgers vooraf

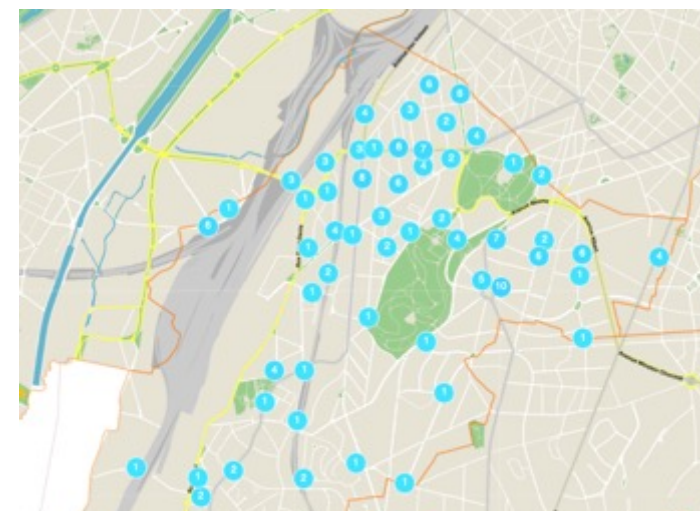
De methode - in de praktijk

Temperatuuropname in de verschillende zones

STEP 2

- Gemeentelijke vertegenwoordigers overspoeld door de Covid-crisis
- De variabele invoering van communicatie/acties uit de gemeenten met een focus op repressie:
 - bij wijze van voorbeeld: repressie in Anderlecht of samenleven in Etterbeek
- Aanwezigheid in de informatiemedia over de versterking van de repressie (boetes, bewakingscamera's ...)
- Innoverende oplossingen die door de vertegenwoordigers van de gemeenten en de pers worden doorgespeeld
- *Social listening* in de Facebook-groepen van de verschillende gemeenten om de temperatuur op te meten in de zones bij de bewoners

Cartografie van de verschillende locaties

STEP 2

De naaste omgeving van de containerparken

Sociaal verlaten locaties
doorganglocaties/steepegjes/verlaten wijken/achter de grote bomen

Braakliggende terreinen, lege ruimten

De bushaltes

De rand van de parken

Parkings van supermarkten (steeds groter)

De naaste omgevingen van commerciële zones

Glasbollen/containers voor gebruikte kleding

De grote openbare pleinen

Afgelegen vuilnisbakken

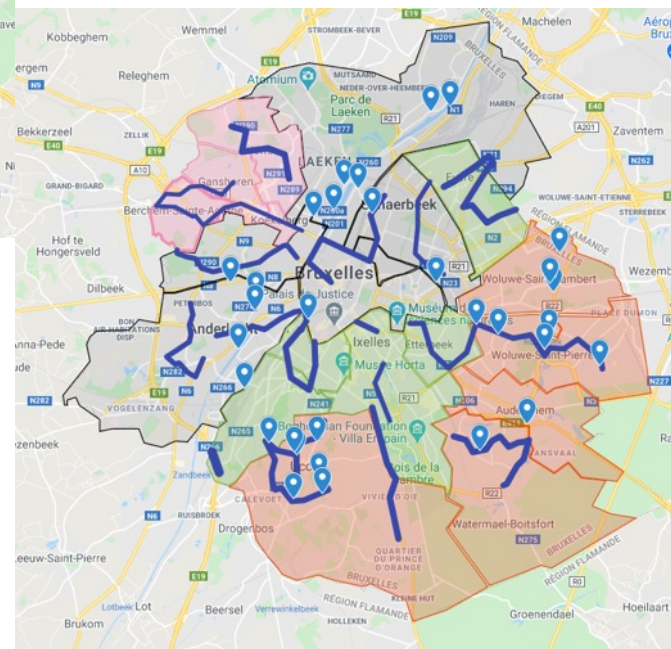
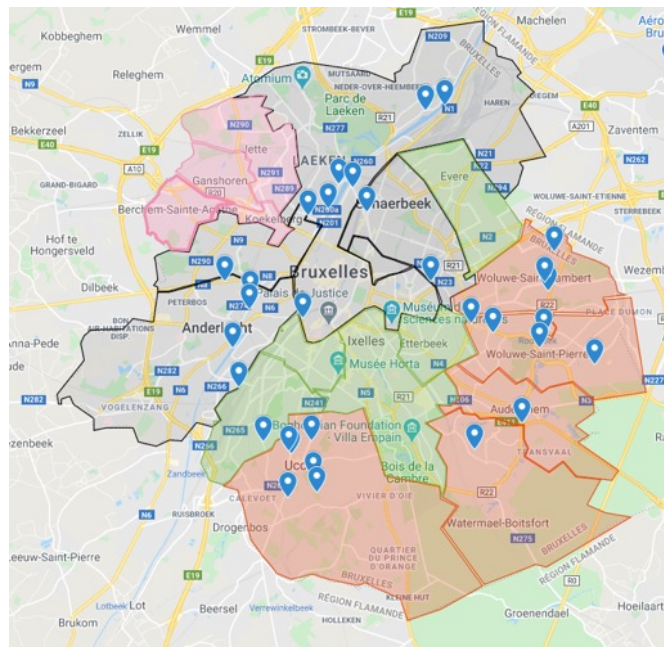
Stations/metrostations

Uitstippelen van de bezoekparcours

STEP 2

- Op basis van de lijst van de te bezoeken locaties werden parcours doorheen de stad uitgestippeld
- De bezoeken werden afgelegd met het **openbaar vervoer**, de **auto** en te **voet**, zodat we ons konden verplaatsen in de alledaagse realiteit van de Brusselaars
- Er werden foto's genomen van zwerfvuil en sluitstorten in alle mogelijke vormen!
- Vervolgens dialoog met de burgers om onze hypothesen te valideren
- Observaties uitgevoerd tussen **december 2020 en februari 2021**

Opstellen van mindmaps

STEP 3

Zone 1: Ukkel – Watermaal-Bosvoorde - Oudergem – Sint-Pieters-Woluwe - Sint-Lambrechts-Woluwe

- Een **minder dicht bevolkte** zone waar het **goed is om te leven**, soms in een **dorps sfeer**
- Een zeer aanwezige sociale controle, waardoor afwijkend gedrag op het vlak van afval wordt afgeraden
- Straten die er **zeer net uitzien**, waar afval minder zichtbaar is
- **Zwerfvuil:**
 - De zones die het meest te kampen krijgen met zwerfvuil, zijn de doorgangszones (parkings, haltes van het openbaar vervoer)
- **Sluikstorten:**
 - Sterk geloof in een 'circulaire economie', waarin burens hun voorwerpen weggeven om iemand anders een plezier te doen, waardoor ook nog eens minder resten in de straten blijven liggen
 - Weg te schenken voorwerpen die soms beschadigd/gebroken zijn

Opstellen van mindmaps

STEP 3

Zone 1: Ukkel – Watermaal-Bosvoorde - Oudergem – Sint-Pieters-Woluwe - Sint-Lambrechts-Woluwe

- Heel wat initiatieven van burgers, gemeenten en gewesten
- Publieke actoren:
 - Meer bepaald voor de hondendrollen en de sigarettenpeuken
 - Straten en parken met zakjes voor hondendrollen, wat lijkt te werken, aangezien dit soort afval minder voorkomt in die gemeenten
 - Meer straatvegers op straat
- Burgers:
 - Boekenkasten in alle gemeenten
 - Initiatieven van burgers op het vlak van vergroening in de straten

Waterwildlaan: Asbak voor een zaak van paris sportifs

Epiceastraat: Herhaling van de boete voor hondenpoep

Burgerinitiatief om zijn afval niet op straat te gooien

Karrestraat: Boekenbox en ingerichte zone door de burgers

Jean Vander Elstplein: Gemeente-initiatief ijm hondenpoep

Roodebeeksesteenweg: Gemeente-initiatief ijm hondenpoep

Jacques Brelleaan: Gemeente-initiatief ijm hondenpoep

Boosstraat: Initiatief ijm hondenpoep en meerdere asbakken tot Xavier de Bue

Waversesteenweg: Burger-initiatief, boekenbox

Stallestraat: Burger-initiatief, boekenbox

Zwembad Calypso: Sensibiliserings-initiatief voor opruiming van hondendrollen in een hondenzone

Parking van winkelzone: Initiatief "gamification" van Burger King op de parking van een winkelzone

Bergojepark: Initiatief van het Brussels aan de ingang van parken. Hondenpoep-zakjesverdelers

©Egerie Research

Opstellen van mindmaps

STEP 3

Zone 2: Sint-Agatha-Berchem - Ganshoren - Koekelberg - Jette

- Een zone met **variabele bevolkingsdichtheid**, waar de **levenskwaliteit** goed lijkt
- Een **krachtiger sociale controle** in die zones die ervoor zorgt dat afwijkend gedrag wordt verborgen/verminderd
- **Zwerfvuil:**
 - Rondvliegend afval dat in de groene zones terecht komt, maar ook vervuilers die hun afval in de struiken/de natuur verstopp
 - Een probleem met **hondendrollen** dat groter lijkt dan in andere zones, scenario's van 'vergetelheid' om de drollen op te rapen op plaatsen waar ze niet onmiddellijk zichtbaar zijn (parken, minder druk bezochte straten ...)
 - **Commerciële zones** die zwaar te kampen hebben met een gebrek aan netheid in verband met het verbruik (voeding, visitekaartjes, sluikstorten op de parking ...) (bv. Shopping Basilix)
- **Sluikstorten:**
 - **Straten in de rand** die bekend zijn bij doorwinterde vervuilers, die er hun vuil komen verstopp (bv. Hunderveldstraat ++)
 - Vuilnisbakken van particulieren die rond containers/glasbollen worden opgehoopt

Opstellen van mindmaps

STEP 3

Zone 2: Sint-Agatha-Berchem - Ganshoren - Koekelberg - Jette

- **Initiatieven van burgers, vzw's, merken, gemeenten en het gewest die goed werken:**
 - Communicaties van de gemeenten en het gewest ++
 - Gekleurde vuilnisbakken die de aandacht trekken
 - Compost
 - Inzameling van kleding door vzw's
 - Initiatieven op het vlak van vergroening door burgers in samenwerking met gemeentelijke actoren

Shopping Basilix

Overzicht van heel de gemeente Jette

Bonaventurestraat

Jan Verdoodtlaan

Wijk Pootarde

Initiatief van de gemeente Jette tegen flumen

Initiatief van Fostplus

Kleding-inzameling door vzw Terre

Initiatief van de gemeente

Burgerinitiatief

Initiatief van Ledmilleu Brussel om de wijk te verfraaien

Gemeente-initiatief om de straat te verfraaien

©Egerie Research

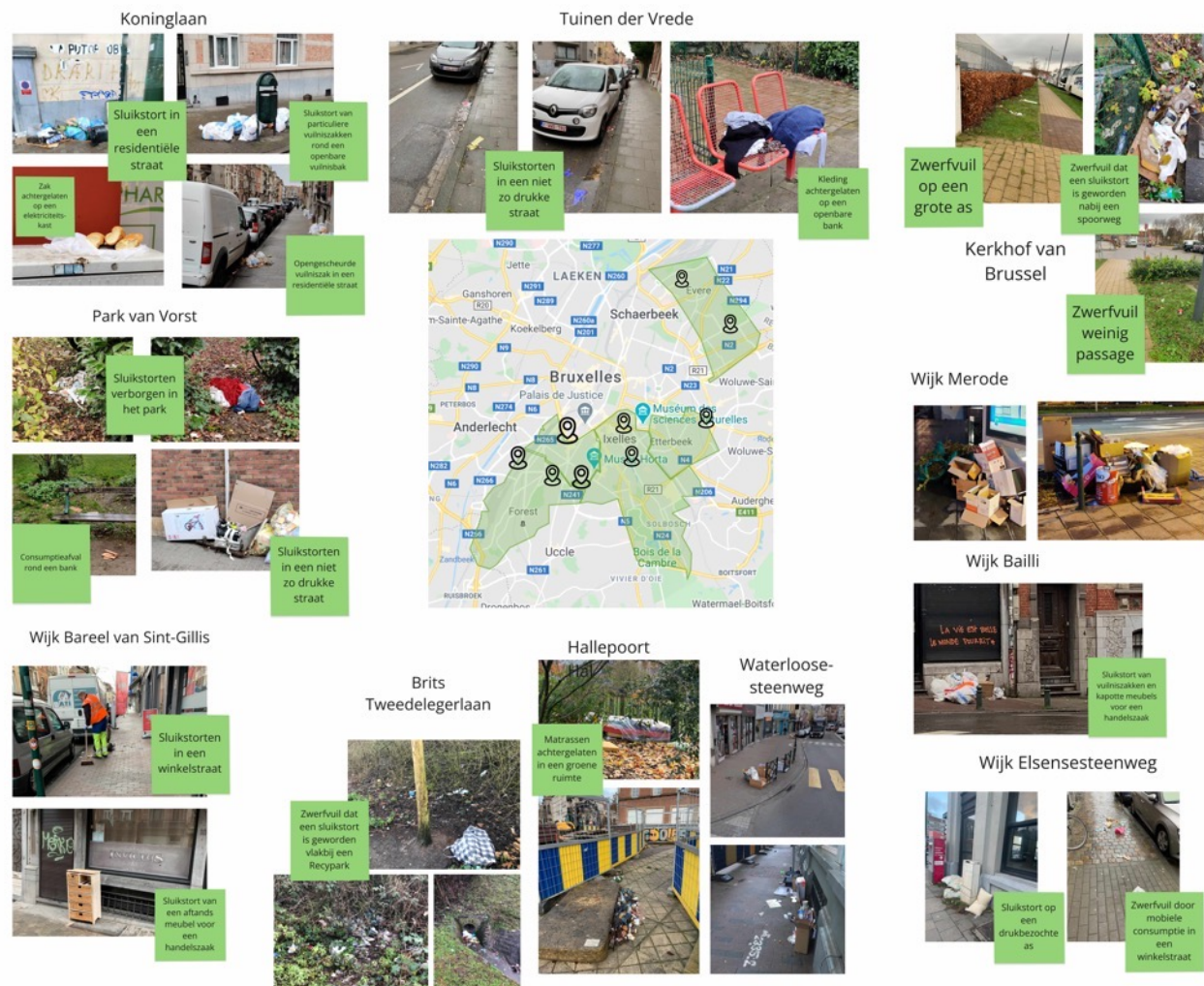

Opstellen van mindmaps

STEP 3

Zone 3: Evere - Vorst - Sint-Gillis - Etterbeek - Elsene

- Een zone waar de drukte een grote impact heeft op de netheid (hoe drukker, des te vuiler)
- Sociale controle in verband met de **drukke** die afwijkend gedrag kan afraden/verminderen (op straat ziet iedereen me) **voor sommigen**
- **Zwerfvuil:**
 - Scenario's waarbij afval door klanten wordt achtergelaten
 - In winkelstraten wordt ook meer zwerfvuil aangetroffen (voetgangerszones ++)
- **Sluikstorten:**
 - Zones vlakbij het stadscentrum waar na verloop van tijd grofvuil wordt achtergelaten (rond plaatsen waar werken worden uitgevoerd ...)
 - In sommige straten van meer welgestelde buurten, het geloof in een 'circulaire economie' van de wijk waar men zijn spullen 'weggeeft'
 - Met zones in de rand die het doelwit lijken van doorwinterde vervuilers (vuilniszakken, klein afval ...)
- Een recyclagepark in de buurt van de rand die moeilijk toegankelijk is voor Brusselaars die niet over een eigen auto beschikken

© Egerie Research

ÉGÉRIE RESEARCH
MARKETING & STRATEGY

Opstellen van mindmaps

STEP 3

Zone 3: Evere - Vorst - Sint-Gillis - Etterbeek - Elsene

- **Positieve initiatieven met sterk uiteenlopende resultaten:**
 - Een zone waar de gemeentelijke diensten actiever en meer betrokken lijken in de strijd tegen vervuiling (meer communicatie in de straten, invoering van oplossing voor de vuilnisbakken van de bewoners tijdens werken, gekleurde vuilnisbakken ...)
 - Initiatieven van burgers voor verfraaiing van de straten door vergroening ... die soms door anderen worden gedwarsboomd

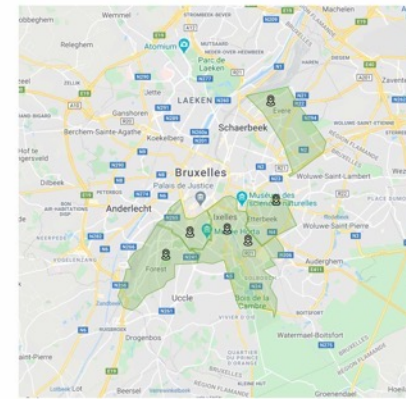
Wijk Bareel van Sint-Gillis

Vergroeningsvergunning afgegeven door de gemeente

Initiatief Niet-Brusset straatwerken, opzetten van een tijdelijk inzamelingspunt

Wijk Tuinen der Vrede

Wijk Merode - shopping

Vuilnisbak in het geel om de aandacht van voorbijgangers te trekken

Gemeentebord en over de netheid

Gemeenteborden geplaatst in het Park van Vorst

Park van Vorst

Vorst-centrum

Wijk Bailli

Wijkinitiatief: Overname van de vuilnisbak door de gemeente en de bewoners. De bewoners worden verzocht om de vuilnisbak te gebruiken en de vuilnis te brengen.

Gemeente-initiatief: openbare vuilnisbak

Burgersinitiatief om voorbijgangers eraan te herinneren de poep van hun hond op te rapen

©Egérie Research

Opstellen van mindmaps

STEP 3

Zone 4: Brussel-Stad, Sint-Jans-Molenbeek, Anderlecht, Sint-Joost-ten-Node, Schaarbeek

- Een zone die sterk varieert op het vlak van de **bevolkingsdichtheid** en drukte
 - Bijvoorbeeld: in Anderlecht groenere zones en zones van eengezinswoningen
 - Dicht bevolkte zones en zones die in vergelijking daarmee verlaten lijken (wat intrinsiek verband houdt met het leefniveau van de bewoners)
- Een indruk van **'bergen vuilnisbakken'** op dagen dat het afval wordt opgehaald, die **het gevoel van 'vuil'** in die zones versterkt (grote dichtheid/grote drukte)
- Zones die worden gepercipieerd als 'opgegeven' door de autoriteiten, waar **'afval weggooien niet erg is'** omdat **'het toch niet echt vuiler wordt'** (+ anonimiteit)
- **Zwerfvuil:** sociale controle waar men weinig van merkt; iedereen is vrij om het gedrag te vertonen dat hij of zij goed vindt (zowel deugzaam als strafbaar)
- **Sluikstorten:** geen sociale controle, achterlaten van gebroken voorwerpen/olieflessen/kartonnen dozen (dicht bevolkte zone ++, in de nabijheid van vervoer ++)
- Winkelstraten die een grote hoeveelheid afval (kartonnen dozen, olie enz.) voortbrengen, waardoor de indruk van algemene vuilheid wordt versterkt

© Egerie Research

ÉGÉRIE RESEARCH
MARKETING & STRATEGY

Opstellen van mindmaps

STEP 3

Zone 4: Brussel-Stad, Sint-Jans-Molenbeek, Anderlecht, Sint-Joosten-Node, Schaarbeek

- **Bewoners die inspanningen leveren om hun wijk netjes te houden:**
 - Positieve burgerinitiatieven (voederbakjes voor vogels, verfraaiing en vergroening van de straten, adopteren van bomen)
- Maar ook initiatieven die soms **nergens toe leiden**: niet-naleving door de bewoners, wat leidt tot een fatalisme van alle bewoners
- **Stadsontwikkeling** (nieuwe ludieke vuilnisbakken in Josaphat, compost, inrichting van braakliggend terrein ...) die goed werkt > < niet ingerichte braakliggende terreinen die vervuilers aantrekken

Haven van Brussel
Initiatief van brussels port

Graaf van Vlaanderen
Gemeente-initiatief tot verfraaiing van de ruimte

Peterbos
Burgerinitiatief voederhuisjes voor vogels
Burgerinitiatief tot verfraaiing van de ruimte

Barawijk
Burgerinitiatief voor de openbare ruimte

G.Moreaustraart
Burgerinitiatief tot verfraaiing van de openbare ruimte

Meirplein
Gemeente-initiatief Compost

Sint-Guidowijk
Burgerinitiatief adopteren van bomen

Aarschotstraat
Planting van een boom dat het dichtstbijzijnde universiteit aangeeft

Josaphatpark
Nieuwe ludieke vuilnisbakken met openingen volgens de afvalwet
Parcours op de grond gevuld die je naar de vuilnisbak brengt

Wijk Slachthuis Bergensestweg
Burgerinitiatief adopteren van bomen

Allee du Kaai
Verfraaiing gebied van de rivier met ludieke vuilnisbakken met openingen volgens de afvalwet

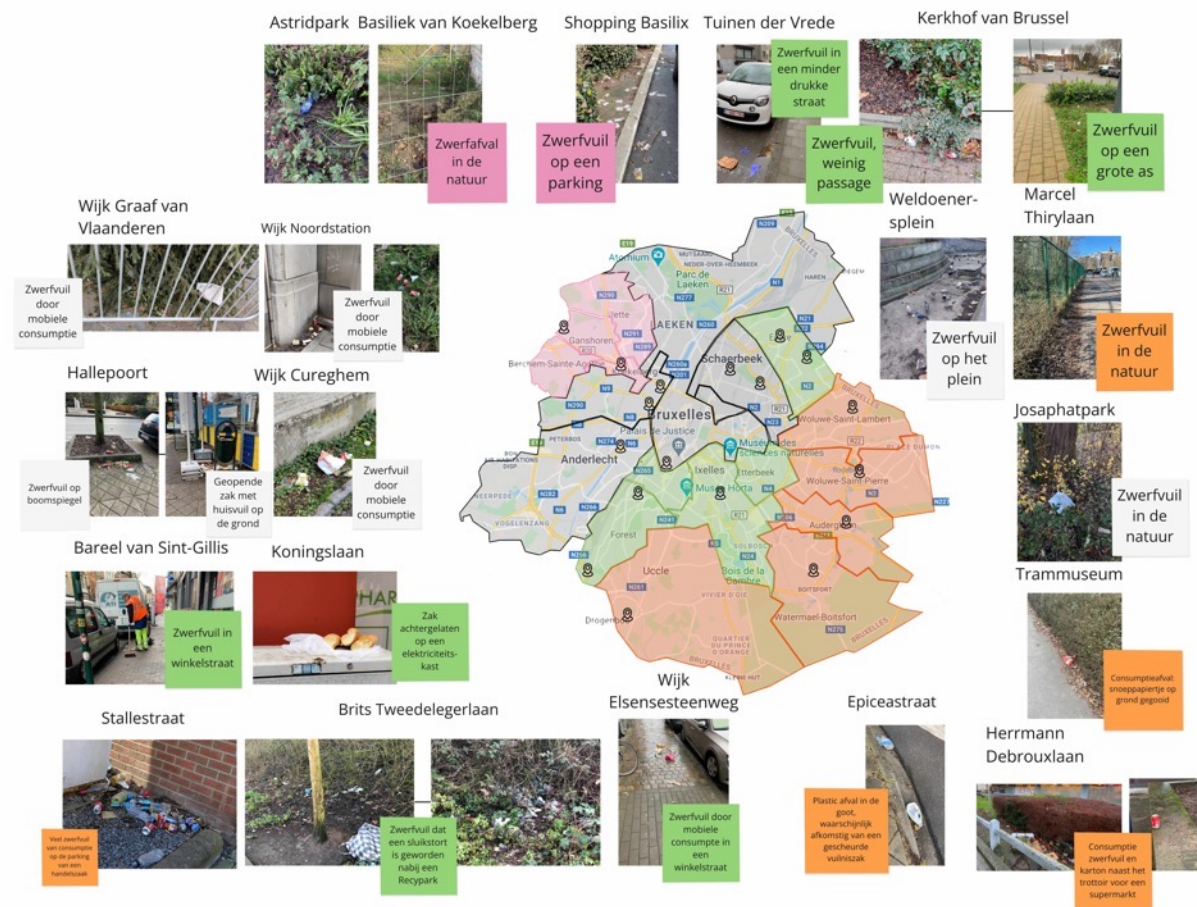
eEgerie Research

Samenvatting van de mindmaps per probleem - zwerfvuil

Samenvatting

- Een fenomeen dat op verschillende manieren tot uitdrukking komt in de stad, afhankelijk van het type plaats, ongeacht de zone
- Een sociale controle die wisselt afhankelijk van de drukte op de plaats en mate van betrokkenheid in 'het buurtleven'
- **Zones dicht bij wegen/grote verkeersassen, buitenwijken**, die te maken hebben met vervuilde auto's (bv. papier, **mondkapjes**, plastic, ...)
- Shoppingzones (winkelstraten zoals shoppingcentra van het type Ciy 2/Basilix) die te kampen hebben met zwerfvuil ten gevolge van mobiele/meeneemconsumptie
- De **parken/pleinen**: plaatsen waar de sociale controle groter is, waar afval in de natuur terecht komt (hondendrollen, verpakkingen, blikjes enz.)
- **Afgelegen zones** (braakliggende terreinen, achterkant van gebouwen, ...) waar zwerfafval zich ophoopt tot echte stortplaatsen ontstaan
- **Wat peuken betreft**: vervuiligingsgedrag dat in heel de stad voorkomt
 - Achterlaten van peuken op plaatsen waar mensen rusten/wachten, wanneer men van binnen naar buiten gaat

© Egerie Research

ÉGÉRIE RESEARCH
MARKETING & STRATEGY

Samenvatting van de mindmaps per probleem - Sluikstorten

- **Het fenomeen sluikstorten dat overal in de stad voorkomt**
- Wat als storten wordt beschouwd, verschilt van de ene zone tot de andere:
 - Bv.: in zone 4 is een sluikstort een ophoping van afval en van gebroken voorwerpen
 - Ter vergelijking: in zone 1 wordt een stort niet altijd op dezelfde manier bekeken; de bewoners spreken daar soms over ruilen, circulaire economie; de toestand van de voorwerpen verschilt
- **Plaatsen met werken/ de glasbakken/ de parkings:** favoriete 'spots' voor vervuilers die veronderstellen dat hun afval daarna naar de recyparken wordt gebracht op kosten van de beheerders van de plaats
- In bepaalde zones (bijvoorbeeld zone 1 en 3 ++) gelooft men in een ingevoerd systeem van '**circulaire economie**' bij gebrek aan een doeltreffend officieel systeem
- Vuilnisbakken die overvol zijn en stortplaatsen worden voor meer kapotte voorwerpen, oliën, glas, ...
- De grote **verschillen** tussen de zones in **toegang** tot de recyparken en de bestaande oplossingen voor het beheer van grofvuil, met een rechtstreekse impact op het gedrag van de bewoners

©Egerie Research

De COVID-crisis was een katalysator voor slechte praktijken met een banalisering van het fenomeen van gebrek aan netheid

- **Een explosieve groei van meeneemconsumptie** bij ontmoetingen buiten, met als gevolg een openbare ruimte die vol lag met verbruiksafval, dat nog vuiler en meer vervuild lijkt
- **De reorganisatie van de privésfeer:** een periode van lockdown en telewerk gaf vele mensen zin/de behoefte om hun levensruimte opnieuw in te richten door onder andere ruimte vrij te maken door zich te ontdoen van het 'grofvuil' uit hun huis:
 - **DE GROTE SCHOONMAAK:** sommige deelnemers aan de enquête hebben in de loop der jaren tal van onbruikbaar geworden voorwerpen verzameld (defecte kleine elektrische toestellen ...) en de dagelijkse confrontatie met die hoop voorwerpen werd tijdens de Covid-periode voor hen ondraaglijk.
 - **EEN NIEUWE ORGANISATIE VAN DE RUIMTE:** anderen hadden zin om opnieuw in hun interieur te investeren door nieuwe meubelen/meubilair te kopen, waarbij ze zich snel moesten ontdoen van hun oude meubelen
 - Een gunstige context voor veel burgers om zich van hun grofvuil te ontdoen op een moment dat containerparken wegens lockdown gesloten waren en die na de heropening werden overspoeld →, waarbij de verleiding groot was om veeleer te kiezen voor een sneller en doeltreffend systeem
- **De vrees voor besmetting:** de angst om in contact te komen met andere personen leidde ertoe dat mensen hun plan trokken, waarbij elk sociaal contact met de buitenwereld werd gemeden

Het effect van een Brussels toverstokje

- Specifiek wat het sluikestorten betreft, verklaarden de vervuilers die we hebben ontmoet, allemaal dat ze verbaasd/opgelucht waren door het feit dat het **afval dat ze 'achterlaten' erg snel wordt 'ten laste genomen/afgevoerd' door vaak onbekende personen.**
- Deze **onzichtbare actoren** blijken talrijk en vaak onbekend omdat niemand hen bezig ziet: men stelt louter vast dat het afval zich niet meer bevindt waar het is achtergelaten
- Men veronderstelt dus dat het de diensten van de gemeente/Net Brussel/schroothandelaars/brocantehandelaars, maar ook andere burgers zijn die in het 'afval' zijn geïnteresseerd.
- **Een soort eeuwig nieuw begin/cyclus zonder einde van weggegooid afval en opgehaald afval:** met een zicht op het afval in de straat, is het voor de vervuiler gemakkelijk om zich te troosten met de gedachte dat dat afval niet van hem is (aangezien zijn afval intussen werd verwijderd), maar wel van anderen

Brussel: het zicht op een gebrek aan netheid leidt tot een gekleurde interpretatie op basis van vooroordelen

- Naast de diverse realiteit van elke gemeente wordt het zicht op een (gebrek aan) netheid in Brussel gekleurd door **sociale en culturele vooroordelen**
- Door die bril worden de verschillende wijken ingeschat ten opzichte van:
 - de bevolkingsdichtheid
 - de sociale en de etnische herkomst van de bewoners ('anderen' die ...)
 - de bebouwing en de geschiedenis ervan: residentiële wijken, handelswijken, industriële wijken, groothandelswijken, cités/sociale woningen ...
- Die ingrediënten kleuren de perceptie, het begrip van wat er gebeurt en leidt tot gedrag met meer of minder respect voor de openbare netheid

In de noordelijke wijken zien we:

Dichtheid
Diversiteit
Armoede
Weinig groene ruimten

In de zuidelijke wijken zien we:

Bouwkundig erfgoed
Residentiële bestemming
Groene ruimten
Welgestelde bevolking
Minder culturele diversiteit:
een positieve mix

Die territoriale polarisatie blijkt uit de gesprekken en de verschillende visies op de openbare ruimte afhankelijk van de woonzone van de gesprekspartner

© Egerie Research

“De benadeelden”

Zij die in het noorden/centrum van Brussel wonen

Gebrek aan netheid als fataliteit

Als een van de stigma's van het gebrek aan levenskwaliteit

De straat als een uitweg

“De bevoordeelden”
Zij die in de zuidelijke zones wonen

Gebrek aan netheid als ongeval

lets occasioneels

Een idee van delen via de circulaire economie (grofvuil wordt via de straat gerecycleerd)

Behalve op het niveau van de gemeenten is er een mozaïek van Brusselse wijken, elk met hun eigen identiteit en hun eigen manier om (gebrek aan) netheid te 'beheren'

- De wijk blijkt een doorslaggevend element voor de manier waarop (gebrek aan netheid) in Brussel wordt ervaren: iedereen wijst op het feit dat de verschillen binnen dezelfde gemeente, de verschillende wijken en zelfs sommige straten in dezelfde wijk erg groot kunnen zijn → **elke wijk leidt een eigen leven en heeft een eigen manier om (gebrek aan) netheid te beheren/ermee te leven**
- Netheid is een van de factoren die bijdragen aan het **gevoel van levenskwaliteit** binnen de openbare ruimte (en de wijk), net als de kwaliteit van de voetpaden, de wegen en het (on)veiligheidsgevoel
- Het +/- aanwezige, +/- dynamische leven in de wijk creëert een +/- sterk **samenhorigheidsgevoel in de wijk** en de zin om daar al dan niet bij te worden betrokken
- De **druk van de sociale controle van de gemeenschap**, van de andere bewoners van de wijk, speelt volop in het +/- asociale gedrag van de vervuiler
- Indien in de wijk een impliciete regel wordt gehanteerd die toelaat om zijn afval/grofvuil gelijk waar/gelijk hoe achter te laten, nemen nieuwkomers vaak de plaatselijke gewoonten over.

Een zeer vaak voorkomende suggestie van de niet-Europese Brusselse multiculturaliteit om het gebrek aan netheid in de stad te verantwoorden/verklaren

- Een discours over het gebrek aan netheid waarbij heel vaak met de vinger wordt gewezen naar de allochtone/niet-Europese bevolkingsgroepen als hoofdverantwoordelijk voor asociaal gedrag in de stad
- De schone wijken = 'blank' tegenover de vuile wijken = 'gekleurd', hyper etnisch
- Een overtuiging die nog wordt versterkt door de gettovorming in bepaalde Brusselse wijken met een hoge dichtheid aan buitenlandse bevolkingsgroepen, waar gebrek aan netheid en asociaal gedrag alomtegenwoordig zijn
- Waarbij het volgende als verklaring naar voren wordt geschoven:
 - Een andere perceptie van het begrip netheid in hun land van herkomst en een publiek van nieuwkomers die onze regels/gewoonten niet kent of weigert om ze te respecteren
 - Gehechtheid van het individu aan zijn gemeenschap en zijn gebruiken en gewoonten
 - Een probleem van de toegankelijkheid tot de informatie door de taalbarrière
- De allochtone deelnemers aan de studie weigeren dat al te gemakkelijker gemeenschaps-/cultuuramalgaam, maar geven toe dat bepaalde doelgroepen moeilijk worden geïntegreerd
- Opmerking: de problematiek van de expats die naar voren komt in de gesprekken met de experts werd niet vermeld door de 'vervuilers' die we hebben ontmoet

Een discours dat verwijst naar sociale isolering als activator van het gebrek aan netheid in een grote stad zoals Brussel

- Het veralgemeende gevoel dat elk in zijn stad leeft zonder regelmatig contact te hebben met zijn burens → een vorm van **individualisme en bewuste afstand ten opzichte van de 'anderen'** die een meer burgerlijke benadering afremt

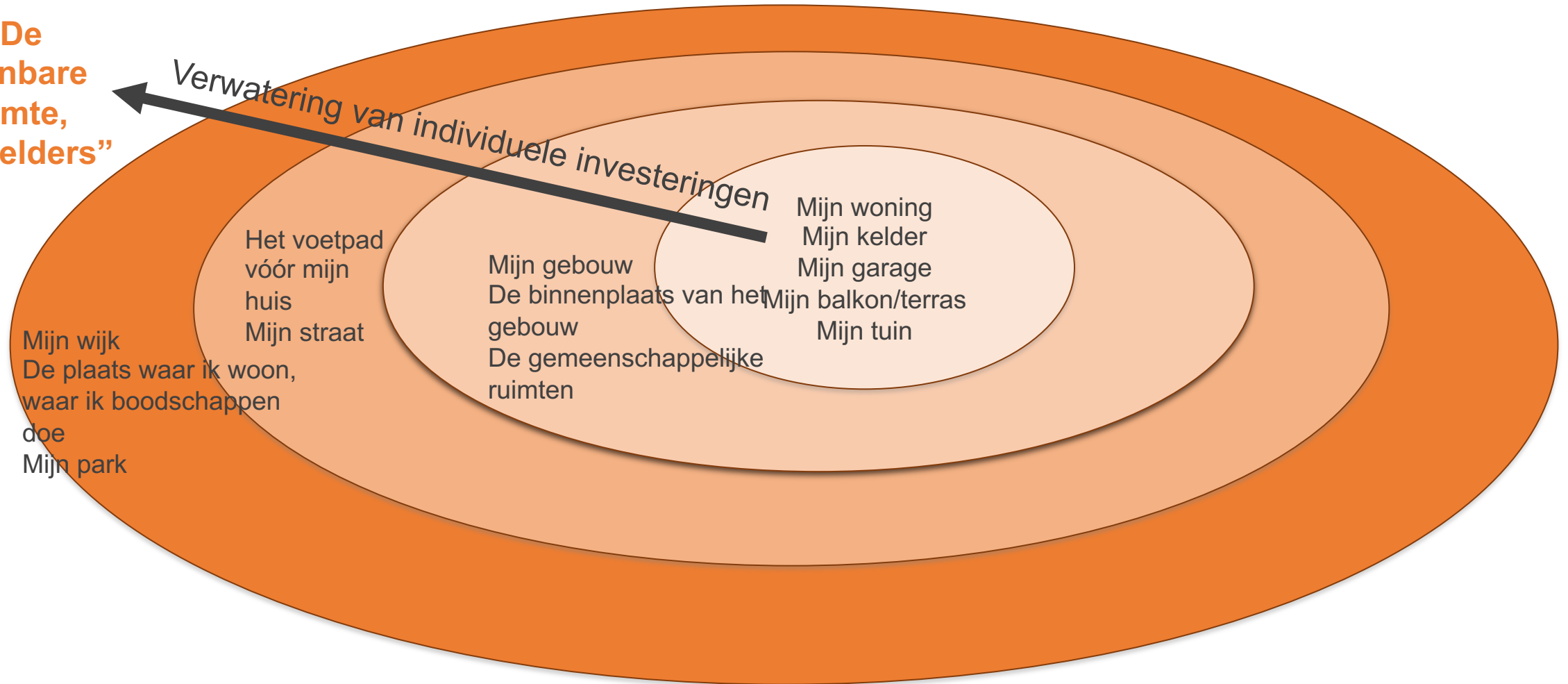
→ Wat geen deel uitmaakt van de intieme sfeer, wordt als 'extiem' beschouwd (als tegenstelling)

- Meerdere vervuilers beweren dat ze bang zijn om de andere te storen als ze informatie zoeken, of meer nog om hulp te vragen op logistiek niveau
 - moeilijkheid om vragen te stellen over rechten en plichten
 - gebrek aan wederzijdse hulp en solidariteit
 - angst om hulp te vragen op een meer logistiek niveau (grofvuil verplaatsen, een auto lenen ...)
- Alleen aan 'echte' naasten kan men dit vragen/hen hiervoor storen, maar daarvoor moeten ze wel in de buurt wonen
- Een situatie die nog werd verergerd door de gezondheids crisis

Met de Covid-crisis het gevoel dat ons leven wordt bepaald door steeds meer regels, die tot in de private sfeer doordringen, waardoor mensen het recht op meer vrijheid in de openbare ruimte opeisen

“De openbare ruimte, het elders”

Een burger die zich zijn relatie en zijn engagement ten opzichte van de openbare ruimte toe-eigent afhankelijk van zijn gebruik en zijn statuut

<p><i>Scenario van grotere betrokkenheid bij de openbare ruimte</i></p> <p><i>Een grotere nabijheid en een sterkere impact van tekenen van (gebrek aan) netheid op de dagelijkse levenskwaliteit</i></p>	<p><i>Scenario van kleinere betrokkenheid bij de openbare ruimte die men met meer afstand bekijkt/beleeft en met meer onverschilligheid over de leefomgeving en (het gebrek aan) netheid</i></p>
<ul style="list-style-type: none">• De wijkbewoner/de gebruikelijke klant	<ul style="list-style-type: none">• De occasionele klant, de eenvoudige voorbijganger• De pendelaar
<ul style="list-style-type: none">• De eigenaar/de huurder die een logica op lange termijn hanteert	<ul style="list-style-type: none">• De tijdelijke huurder, de nieuwkomer
<ul style="list-style-type: none">• Het gezin - de empty nester	<ul style="list-style-type: none">• De tiener
<ul style="list-style-type: none">• De voetganger/de gebruiker van het openbaar vervoer	<ul style="list-style-type: none">• De automobilist

Een groter verantwoordelijkheidsgevoel met meer zin om betrokken te zijn

Minder investeren in de openbare ruimte, zonder wil om ook maar voor een deel van (gebrek aan) netheid verantwoordelijkheid op te nemen

“We zijn allemaal verantwoordelijk voor afval. We treffen minder afval vóór woningen dan vóór bushaltes aan omdat we meer de neiging hebben om ons te laten gaan in echt openbare ruimten dan vóór een woning, waar ons afval een impact zou kunnen hebben op een persoon. ”

(man, 21 jaar, starter in life, zwerfvuil)

“In de wijken in het zuiden kan men een boete krijgen voor kleine details. Je ziet gewoon dat er meer vuilnisbakken zijn; het is er netjes en de voetpaden worden er schoongemaakt. De mensen zijn er meer bemiddeld en ze gedragen zich ook beter. Men heeft de indruk dat alles duidelijker is, de kledingstijl, de shops, de ondernemingen. Dit is een luxueuze kant van Brussel. In en rond Molenbeek en Schaarbeek daarentegen zien we soeks en markten en hangt er een sfeer waarbij alles toegelaten is. Je hebt er minder het gevoel dat je in de gaten wordt gehouden; je past je aan het gedrag van de anderen aan. Als je daar iemand een blikjes op straat ziet weggoaien, vind je dat minder storend dan wanneer dat in Ukkel zou gebeuren. ”

(man, 32 jaar, pendelaar)

“De mooie wijken van Brussel zullen worden onderhouden, terwijl andere wijken - en soms zelfs een hele gemeente - zullen worden verwaarloosd. ”

(man, 26 jaar, starter in life, sluikestorten)

“Ik ga enkele maanden naar de zee; daar zie je geen papier op de grond liggen; mensen hebben er meer respect. ”

(vrouw, empty-nester, senior, zwerfvuil)

“Kan men zich de openbare ruimte toe-eigenen? Ja, dat is afhankelijk van de mate waarin men meewerkt aan de plaats en de creatie ervan. Ik voel me veeleer een voorbijganger op die plaatsen; ik voel me er niet betrokken bij. Ik vind dat de openbare ruimte aan iedereen toebehoort, aan wie er het meest verblijft. ”

(man, 45 jaar, gezin, sluikestorten)

“Ik dacht dat de openbare ruimte de ruimte was die men met anderen deelt. Hoe duidelijker het begrip van het respect voor die omgeving, des te duidelijker is de ruimte. Iedere burger moet van zijn openbare ruimte houden als deel van zichzelf - net zoals dat gebeurt voor de private ruimte. ”

(vrouw, 60 jaar, empty nester, sluikestorten)

“De openbare ruimte wordt volgens mij gevormd door straten, parken en de omgeving.”

(vrouw, empty-nester, senior, klein afval)

“Wanneer men eigenaar is, let men beter op. In mijn wijk zag ik de netheid achteruitgaan omdat er steeds meer huurders waren. Wanneer men huurder is, let men niet zozeer op wat er vóór zijn deur gebeurt. Mensen die eigenaar zijn, doen dat wel.”

(man, 35 jaar, gezin, klein afval)

“In Woluwe merk ik dat er meer sensibilisering is; ik zie borden die verbieden om vuil te storten en ik zie wijkagenten. In Anderlecht wonen meer mensen per vierkante kilometer; er is minder groen en misschien leidt dat tot een bepaald gedrag.”

(vrouw, gezin, sluikestorten)

“Afhankelijk van de wijken waar ik ga wandelen, krijg ik een mentaal beeld van wat ik ervaar en wat ik daarmee zal doen.”

(vrouw, 31 jaar, gezin, sluikestorten)

“Ik woon tegenover sociale woningen. Ik weet niet of daar vaak wordt verhuisd, maar ik zie wel dat er altijd van de ene dag op de andere dag afval vóór de woningen wordt achtergelaten.”

(man, 48 jaar, gezin, sluikestorten)

“Dicht bewoonde wijken zijn vuiler dan andere. Ik zie dat in bepaalde wijken zoals Molenbeek; mijn echtgenoot werkt in het oude gedeelte van de gemeente en het is daar erg vuil. Wanneer we echter naar Ukkel gaan, is het er heel schoon.”

(vrouw, gezin, sluikestorten)

“Wanneer ik denk aan een openbare ruimte, denk ik aan een ruimte om te delen, gemeenschap, het geluk hebben om zijn burens te ontmoeten en leven met respect voor de andere.”

(vrouw, gezin, sluikestorten)

De verschillende actoren van de netheid in Brussel

Zoals gezien door de burgers: 6 verantwoordelijkheidsniveaus

Met een gebrek aan begrip wie verantwoordelijk is voor wat, wie de regels vastlegt en wie ze toepast

1

- **DE BURGER**
 - Als individu
 - Als collectiviteit

2

- **DE OVERHEDEN**
 - De gemeenten
 - Het gewest
 - Net Brussel
 - De staat

3

- **DE OVERHEIDSACTOREN**
 - De school
 - De mobiliteitsactoren: de MIVB/De Lijn/NMBS ...

4

- **HET VERENIGINGSNETWERK**
 - De buurthuizen, de jeugthuizen
 - Het circuit van de circulaire economie

5

- **DE PRIVESECTOR**
 - De handelszaken
 - De fabrikanten/merken
 - De werkgevers

6

- **DE MEDIA**

Heel wat actoren van netheid met overlappende verantwoordelijkheden, die geen duidelijk zicht hebben op de plaatselijke synergieën

De burger	<ul style="list-style-type: none">• De verantwoordelijkheid van de burger in de openbare ruimte is een theoretische evidentie voor iedereen: een scenario waarin de regel passief bekend is, maar waar wel een groot verschil is tussen “wat ik zeg en wat ik doe”• De afgelopen jaren groeit (dankzij de media) het bewustzijn wel, maar dat gevoel staat vaak nog op ‘pauze’, waarbij algemeen wordt toegegeven dat de gemakzucht/de weg van de minste weerstand → het verbruikscomfort veeleer de drijfveer dan de zorg is van de collectiviteit• Het algemene gevoel dat de verantwoordelijkheid van de burger wordt beperkt door de door de overheid ingevoerde oplossingen: de vervuiler schrijft zijn gedrag toe aan de slechte werking van het systeem dat hij kent.
De overheden (Net Brussel, de gemeenten, de stad ...)	<ul style="list-style-type: none">• Gebrek aan duidelijkheid over de specifieke rol van de verschillende overheden die in Brussel actief zijn: wie doet wat bij Net Brussel, de gemeenten, de stad ...?• Indruk van een administratieve complexiteit ‘op zijn Belgisch’, die een rem zet op een beter beheer van de netheid, want het is altijd de schuld van de andere instelling
De overheidsactoren (de school, het openbaar vervoer)	<ul style="list-style-type: none">• Een belangrijke rol die wordt toegekend aan de school op het vlak van informatie en sensibilisering voor netheid waarbij het kind deugdzaam gedrag binnen het gezin voorschrijft• Alomtegenwoordigheid van openbaar vervoer in de stad, waardoor dit een van de actoren van netheid is, want de perceptie van (gebrek aan) netheid in Brussel omvat die van de netwerken
Het verenigingsnetwerk	<ul style="list-style-type: none">• Vooraanstaande actoren voor het creëren van het samenhorigheidsgevoel en respect in de wijk en in de invoering van goed gedrag• Het zekere belang van het circuit van de circulaire economie als alternatieve oplossing voor de afvoer van grofvuil op voorwaarde dat men er de praktijken van kent en geïnitieerd is
De privésector (handelszaken, merken)	<ul style="list-style-type: none">• Een aanvraag van gedeelde verantwoordelijkheid met hun consumenten, want zij zijn het die het initiatief nemen van de consumptie, die later afval oplevert• Een rol die in het leven van de wijk van handelaars wordt verwacht
De media	<ul style="list-style-type: none">• De sensibilisering van het grote publiek door een multimodale communicatie om zoveel mogelijk mensen te bereiken

De verantwoordelijkheid van de burger in de openbare ruimte is een theoretische evidentie voor iedereen: een scenario waarin de regel passief bekend is

EEN GROOT VERSCHIL TUSSEN 'WAT IK ZEG EN WAT IK DOE'

- Naar eigen zeggen verklaren de meesten dat ze zich bewust zijn van de verantwoordelijkheid van elke burger ten opzichte van de openbare ruimte en dringen ze aan op het belang van de naleving van de regels door de anderen en de omgeving
- In deze zeer theoretische en geïdealiseerde logica bestaat de rol van elke burger er voor hen voornamelijk in om geen asociale handelingen te stellen en om elk ZIJN eigen afval te beheren
- Op een meer proactieve manier wijzen sommigen op een ander niveau op de verantwoordelijkheid om incidenten aan de gemeente of aan Net Brussel te melden opdat de overheidsdiensten hun verantwoordelijkheid opnemen
 - Die 'klokkenluiders' maken vaak deel uit van een ouder publiek, dat meer beschikbaar is om zich daarmee bezig te houden en dat ook meer persoonlijk betrokken is in de wijk
- Iedereen wijst op de verschillende registers waarin de burger zijn verantwoordelijkheden moet opnemen, afhankelijk van zijn verschillende 'statuten'
 - De rol van de opvoeding door ouders en het goede voorbeeld dat ze aan kinderen moeten geven
 - De eigenaar die de nodige middelen aan zijn huurders moet bezorgen om hun afval op een correcte manier te beheren
 - De klant tegenover de bewoner
 - De mede-eigenaren in het beheer van collectief afval en de invoering van oplossingen die de juiste praktijken vergemakkelijken
 - ...

Opm.: alleen het profiel '*Persoon die walgt van het systeem*' en '*Onverschillige individualist*' verwerpen elke vorm van burgerlijke verantwoordelijkheid cf. hoofdstuk 4

Het algemene gevoel dat de burgerlijke verantwoordelijkheid wordt beperkt door de oplossingen die door de overheidsdiensten worden ingevoerd

DE BURGER VOEGT ZICH NAAR HET SYSTEEM ZONDER VISIE, SAMENWERKING OF WAARDERING

- De vervuiler schrijft zijn gedrag toe aan het systeem zoals hij dat begrijpt en **probeert zijn verantwoordelijkheid te ontlopen door te verwijzen naar de gebrekkige werking van de openbare dienstverlening:**
 - Vaak gehoorde trend: *“Ik zou wel willen, maar ...”*
 - Sluikstorten wordt dan toegeschreven aan het feit dat het recypark te vroeg sluit of te verafgelegen is van waar men woont
 - Zwerfvuil wordt verklaard door de afwezigheid van vuilnisbakken in een goede staat, door de meeneemconsumptie die in de lift zit in de stad, zonder dat daarbij geschikte oplossingen voor het afval worden aangereikt
 - ...
- **Hoewel het bewustzijn bij de burger in theorie bestaat, staat dat heel vaak in de ‘pauze’-modus, waarbij algemeen wordt toegegeven dat de gemakzucht/de weg van de minste weerstand → het verbruikscomfort veeleer de drijfveer dan de zorg is van de collectiviteit**
 - De moeilijkheid om zich persoonlijk te laten betrekken bij een in hun ogen niet-prioritaire problematiek

Een echt gebrek aan duidelijkheid over de opdracht en de rol van de verschillende publieke actoren

EEN ZEER VAAK VOORKOMEND AMALGAAM TUSSEN WAT AFHANKELIJK IS VAN DE STAD/DE GEMEENTE/NET BRUSSEL, ZONDER DUIDELIJK ZICHT OP WIE WAT DOET

- Het is voor iedereen vrij duidelijk dat de stad en Net Brussel de ophaling van vuilnisbakken en grofvuil en de werking van de recyparken beheren, maar hoe zit het in elk van de gemeenten?
- Hebben de gemeenten een rol te spelen op het vlak van (gebrek aan) netheid?
 - Sommigen denken dat het de gemeente is die de straten veegt; anderen menen dat het Net Brussel is ...
- Wie is verantwoordelijk voor de openbare vuilnisbakken? De parken? De naaste omgevingen van de metrostations, de parkings van de winkelcentra ...?
 - De stad, de gemeente of Net Brussel, de MIVB, de handelszaken?
- Waarbij de overheden een falende werking wordt aangewreven, gevoed door een gevoel van ongelijkheid en onrechtvaardigheid
 - Sommige gemeenten ten opzichte van andere bevoordelen
 - Andere regels toepassen in Brussel dan in Vlaanderen

De overheden zijn de eerste verantwoordelijken voor de netheid van de openbare ruimten, want zij zijn het die het kader en de regels vastleggen

VOORKOMEN

- Het is de taak van de overheden om een infrastructuur op te zetten en oplossingen aan te reiken om de netheid en het afvalbeheer in Brussel te beheren, het goede onderhoud ervan te waarborgen en alles in het werk te stellen om de burger hiervan op de hoogte te brengen en de toegang ertoe voor de burger te vergemakkelijken
- Het is aan de burgers om deze te gebruiken op voorwaarde dat ze voldoende bekend/toegankelijk en onderhouden zijn

REINIGEN/ONDERHOUDEN (CURATIEF)

- Het is aan de overheden om de stad te reinigen/schoon te houden en om al het afval te verzamelen dat er zich bevindt.

BEBOETEN/CONTROLLEREN

- Het is aan de overheden om de wet te doen naleven, te controleren en overtreders te beboeten om een gevoel van straffeloosheid bij de fraudeurs te voorkomen
- Maar door consequent en eerlijk te zijn in de manier waarop de sancties worden opgelegd en door legitiem te zijn in het recht om te beboeten -> Noodzaak van een indeling van de sancties en uitleg erover
- **In het discours van de bewoners van de ‘vuile wijken’ overheerst een gevoel van onmacht:** ze hebben het gevoel dat de overheden de meest residentiële wijken bevoordelen in het beheer van de netheid ten nadele van de andere wijken die zich ‘aan hun lot overgelaten voelen’ (met op de achtergrond het gebrek aan kennis van wie wat doet en wie verantwoordelijk is voor wat, geen enkel idee van de verschillende betrokken partijen)

De reglementering op het vlak van sorteren/recycleren wordt als beperkend en weinig coherent beschouwd

- Regels die als onlogisch worden beschouwd met een **gevoel dat het systeem niet coherent is**: waarom vraagt men me om het afval te sorteren wanneer uiteindelijk alles in dezelfde laadbak terecht komt? → **een gebrek aan begrip van het uiteindelijke doel** (sorteren van huishoudelijk afval/selectief sorteren/sorteren in de recyparken ...), dat de vervuilers niet aanmoedigt om het systeem te volgen
 - Het beheer van het sorteren van het afval wordt gepercipieerd/beleefd als **gecompliceerd en beperkend - niet alleen wegens de te betalen prijzen, maar ook op het vlak van de inspanningen/opofferingen die men zich moet getroosten**
 - Het is een oefening waarvoor de nodige ruimte vereist is (die zeker niet beschikbaar is bij de meeste personen die we hebben ontmoet), want afval sorteren betekent dat dit over verschillende houders/plaatsen moet worden verdeeld op basis van hun aard en dat men ook nog eens moet wachten op de 'juiste' ophaling van het betreffende soort afval → Stevige beperkingen in vergelijking met de waanvoorstelling van een gemakkelijke afvoer van al zijn afval 'in één keer'
 - Een beheer van het sorteren dat ook **veel tijd vraagt om** het systeem en zijn regels **te begrijpen**: een tijd die men liever op een interessantere manier invult
 - En uiteindelijk voelt **de burger zich op geen enkel moment bedankt/beloond** voor het juiste gedrag, maar is hij wel het **slachtoffer van boetes/vermaningen** indien de regel niet perfect wordt toegepast
 - Nostalgie ++ naar de grote vuilnisbakken bij empty nesters/senioren: een systeem dat zo gemakkelijk en doeltreffend leek
- In deze context is de verleiding groot om de officiële manier van werken te saboteren

Welke kijk op de reinigingsmedewerkers/-teams?

AFSTANDELIJK, WAARBIJ DE WEIGERING OM VERANTWOORDELIJKHEID OP TE NEMEN DE DRIJFVEER LIJKT TE ZIJN VAN DE INERTIE VAN ASOCIAAL GEDRAG → GEVOEL DAT HUN WERK HET GEDRAG VAN DE VERVUILERS NIET/WEINIG BEÏNVLOEDT

- Met evenwel ander gedrag waarop dient te worden gewezen:
 - Voor de enen het bewustzijn dat dit lastig, weinig gewaardeerd en weinig motiverend werk is en dat dit werk dan ook respect verdient en dat het belangrijk is om het eigen asociale gedrag zoveel mogelijk te beperken
 - Voor de anderen een kritischer discours over situaties die worden gepercipieerd als signalen van 'luiheid/gebrek aan betrokkenheid' van de medewerkers: personen die niets lijken te doen en die hun werk lijken af te raffelen om zo snel mogelijk klaar te zijn
 - Met voor een minderheid een meer tastbare arrogantie, weinig/geen medelijden voor die medewerkers en met het argument dat ze sowieso worden betaald om het afval van de burgers op te ruimen (“*ons afval zorgt ervoor dat zij werk hebben*”)
- En een verschillende nabijheid/afstand afhankelijk van het soort medewerker:
 - De vuilnisophalers: als menselijk gezicht van de werknemers van de nethed: zij maken deel uit van het Brusselse landschap en men ziet ze vaak
 - De straatvegers: zeer uiteenlopende situaties afhankelijk van de wijken, maar wanneer de straatvegers bekend zijn, is men geneigd om op een correctere manier met hen om te gaan
 - De teams die toezien op het leegmaken van de openbare vuilnisbakken en de glasbollen: een minder zichtbare identiteit → het is gemakkelijker/minder culpabiliserend wanneer men hun werk niet respecteert
 - De teams die sluikstorten weghalen: men ziet ze nooit aan het werk en het is niet duidelijk of zij het zijn of iemand anders die het afval ophaalt
 - De teams die grofvuil thuis ophalen: een directer contact, een vaak positieve ervaring

Sociale controle hangt samen met plaatselijke verankering: Hooggespannen verwachtingen ten opzichte van de lokale overheden om een levenskwaliteit te waarborgen

NETHEID IS EEN ZAAK VAN DE WIJK, MET EEN BELANGRIJKE ROL VOOR DE GEMEENSCHAP EN PLAATSELIJKE INITIATIEVEN

DIT IS NAUW VERBONDEN MET DE STADSINRICHTING EN HET VEILIGHEIDSGEVOEL BINNEN DE WIJK

- De wijk (veel meer dan de stad of de gemeente) speelt een belangrijke rol op het vlak van (gebrek aan) netheid, want deze bepaalt of de bewoners er zich al dan niet thuis kunnen voelen; de wijk is de plaats waar ik woon, werk, boodschappen doe en andere mensen ontmoet
- Het belang van de kijk van de anderen is groter wanneer die anderen in dezelfde straat als ik wonen, naar hetzelfde park gaan en dezelfde winkels bezoeken
- Dat sterkere samenhangsgevoel impliceert ook een grotere impact van de initiatieven die op lokaal niveau worden genomen, want dit zijn initiatieven op basis van een echte kennis van de wijk, die door de bewoners zelf worden genomen.
- Een belangrijke rol die aan de lokale overheid wordt toegekend, want deze kent de **realiteit op het terrein** en de realiteit van de bevolking: de lokale overheid is het meest geschikt om een actieve, doeltreffende en geloofwaardige rol te spelen in het beheer van de netheid
- **De medewerkers die bevoegd zijn voor preventie in de wijk**, worden dan ook genoemd als de eerstelijnsbetrokkenen in het beheer van het gebrek aan netheid, want zij staan dicht bij de bevolking en kunnen preventief optreden voordat ze repressief worden

Het openbaar vervoer wordt beschouwd als een integraal deel van de openbare ruimte

EEN ALOMTEGENWOORDIGHEID VAN HET OPENBAAR VERVOER IN BRUSSEL EN EEN 'OPENBARE' OPDRACHT DIE OP EEN NATUURLIJKE MANIER NAUW AANSLUIT OP DE OPENBARE RUIMTE IN BRUSSEL EN HET GEBREK AAN NETHEID

- De vuile naaste omgevingen van stations en metrostations 'kleuren' de gebruikers en de manier waarop iedereen zich in die omgevingen zal gedragen: die transitzone wordt een soort barometer van het 'laisser-aller' in de wijk en de toestemming om afval weg te gooien
- Zekere verwachtingen ten opzichte van de vervoersmaatschappijen om doeltreffende oplossingen te waarborgen om zwerfvuil te verwijderen, aangezien het verboden is om te consumeren/roken in de voertuigen: dit maakt deel uit van hun verantwoordelijkheden
- Een (gebrek aan) netheid in de voertuigen (dat) die deel gaat uitmaken van de indruk van (gebrek aan) netheid in de stad met een gemakkelijke stigmatisering van bepaalde wijken: sommige bussen die in sommige wijken rijden, zijn systematisch vuiler dan de bussen die in de mooie wijken rijden

Het circuit van de circulaire economie als ‘wettelijk’ alternatief voor het sluikestorten, maar dit werd sterk afgeremd door de Covid-omstandigheden

HET BELANG VAN HET VERENIGINGSWEEFSEL EN DE TOENEMENDE AANWEZIGHEID VAN LOKALE INITIATIEVEN MET NIETTEMIN EEN GROOT VERSCHIL TUSSEN DE GEMEENTEN EN DE WIJKEN EN DE MATE VAN BEWUSTZIJN VAN DE BEVOLKING DIE ER LEEFT

- De zekere complementariteit van het plaatselijke nabijheidsnetwerk en het internet om de juiste gebaren te doen kennen en aan te moedigen
- De vermelding van de tweedehandsalternatieven zoals Spullenhulp, Oxfam, de kringloopwinkels, de beurzen die worden georganiseerd door La Ligue des Familles,
 - ‘Officiële’ oplossingen die hun eisen hebben in verband met de modaliteiten: het voorwerp moet zich in een goede staat bevinden ... → beperkingen die minder gemotiveerde mensen tegenhouden om deze meer sociale benadering toe te passen
- In een minder beperkend kader verwijst men ook naar de wijkbrocantes, de FB-groepen of de *repair cafés*, maar dan wel met de noodzaak om die netwerken te kennen en er toegang toe te hebben
- Ten slotte zal de (vaak onzichtbare) passage van de rommelhandelaar en/of schroothandelaar in de straten vaak in verband worden gebracht met het toverstokje van Brussel, net zoals de teams van Net Brussel, maar dan zonder zekerheid over wie nu eigenlijk is voorbijgekomen: wellicht was het een schroothandelaar die de kapotte koelkast kwam recupereren, de bedbodem die op de hoek van de straat werd achtergelaten om het metaal te recupereren?

De handelaars/merken: een vraag naar gedeelde verantwoordelijkheid met hun klanten

AFVAL WEGGOOIEN IN HET KADER VAN DE MEENEEMCONSUMPTIE EEN LOGISCHE SITUATIE, DIE TEGENWOORDIG NOG VAKER VOORKOMT WANNEER DE HORECAZAKEN GESLOTEN ZIJN

- Aluminium verpakkingen, plastic/polyurethaan bakjes, frietzakjes enz. zijn vaak vuil en moeten na consumptie worden weggegooid.
- Het ontbreken van werkende afvalbakken in het verzorgingsgebied van deze bedrijven. Ze vinden dat het de taak is van de winkeliers en/of de overheid om een afvalbak in de buurt van de handelszaken te waarborgen
 - in de ruimte van de handelaar → zijn verantwoordelijkheid
 - in de naburige straten → de overheid
- Dezelfde opmerking geldt voor de terbeschikkingstelling van asbakken vanaf het moment dat het verboden is om met een sigaret een handelszaak binnen te stappen.
- Verwachtingen dat de winkels anticiperen op de behoeften van de consument om te vermijden dat er peuken op de grond worden gegooid.
 - Bv.: waarom zou men in de naaste omgeving van een *repair café* geen vuilnisbak plaatsen voor klanten die buitenkomen met een voorwerp/apparaat dat niet kon worden hersteld?
- Specifiek voor huishoudtoestellen: de meeste personen die we hebben ontmoet, zijn op de hoogte van de Recupeltaks en van de verplichting van de handelaar om het oude elektrische huishoudtoestel terug te nemen. Meerdere onder hen verwijzen ook naar de aanwezigheid van inzamelplaatsen voor batterijtjes/kleine elektrische huishoudtoestellen in warenhuizen, maar die informatie heeft uiteindelijk weinig invloed op hun gewoonten.
 - Ze vergeten om hun oude toestel mee te nemen wanneer ze er een nieuw gaan kopen, ze vergeten batterijtjes/kleine elektrische huishoudtoestellen mee te nemen wanneer ze boodschappen gaan doen ... → **ontbreken van elke vorm van proactiviteit vanwege de handelaars bevestigt een neiging om op de bekende manier door te gaan zonder echt veranderingen in hun manier van werken te overwegen**

De fabrikanten en de merken: een vraag om gedeelde verantwoordelijkheid vooraf en achteraf

DE OVERVERPAKKING ALS STIGMA DAT WE IN EEN SAMENLEVING VAN OVERCONSUMPTIE LEVEN MET HET GEVOEL DAT DE FABRIKANTEN STEEDS MEER BETROKKEN ZIJN IN DE ZOEKTOCHT NAAR DUURZAME OPLOSSINGEN

- Verwachtingen ten opzichte van de fabrikanten opdat ze steeds minder verpakkingen produceren
- Verwachtingen ook in verband met veranderingen in de productie van toxische/schadelijke producten voor het milieu
 - Hoe zit het met kauwgom en biologisch afbreekbare sigarettenfilters in het milieu?
- De thematiek van de oververpakking wordt ook benaderd met een meer in de richting van 'zero waste'/aankoop in bulk, en dan voornamelijk bij de *Solidaire altruïsten*
- Merk op dat weinig mensen/niemand Fost Plus noch de rol die de organisatie in selectief inzamelen, sorteren en recycleren van verpakkingen speelt, kent. Het 'partnerschap' van de organisatie met de producenten/ondernemingen lijkt onbekend, evenals de betekenis van het Groene Punt-logo op de verpakkingen

De informatie voor het grote publiek, de sensibiliseringscampagnes: noodzakelijkerwijs een werk van lange adem

- **EEN TOEGANKELIJKHEID VAN DE KLASSIEKE MEDIA TOT HET GROOTST MOGELIJKE PUBLIEK**
 - Ondanks de digitalisering en het internet is er nog steeds een rol weggelegd voor televisie en radio om sensibiliseringsboodschappen bij een zo ruim mogelijk publiek te verspreiden: het zijn twee communicatiemiddelen die vaak toegankelijker, ludieker en gemakkelijker zijn om boodschappen te verspreiden die gemakkelijker kunnen worden bekeken/beluisterd/onthouden
- **EEN ECHT DOORGEEFLUIK VAN KENNIS EN SOCIALE CONTROLE**
 - Steeds meer veralgemeende informatie die ervoor zorgt dat het steeds moeilijker wordt om te geloven dat men niet wist dat de publieke opinie steeds negatiever staat ten opzichte van dit soort gedrag
- **EEN DOORGEEFLUIK VAN OPVOEDING EN BEWUSTMAKING: DE ACTIVERING VAN SOCIALE CONTROLE**
 - De kracht van de media bestaat erin dat ze de informatie aan de burger voorschotelen zonder dat hij ernaar op zoek hoeft te gaan en zelfs zonder dat hij er in feite in geïnteresseerd is: sommigen zijn per toeval bij bepaalde informatie uitgekomen en zijn daarna wel geïnteresseerd geraakt (televisiereportages ...)
- **IN PERSPECTIEF PLAATSEN EN OP DE VOORGROND STELLEN VAN DE GEVOLGEN: BEWUSTWORDING**
 - Een zekere impact van de sensibilisering met betrekking tot netheid/verontreiniging en de gevaren van gelijk waar weggegooid plastic, sigarettenpeuken en blikjes

“Het is een kwestie van opvoeding, maar wij zijn niet als enigen verantwoordelijk; er is daarnaast ook nog de gemeente, de openbare dienstverlening. ”

(vrouw, 31 jaar, gezin, sluikstorten)

“Wanneer ik plastic zie dat door de wind wordt weggeblazen, verzamel ik dat en gooi ik het weg. Het is belangrijk om hieraan mee te werken. ”

(vrouw, 74 jaar, empty nester, sluikstorten)

“Ik zie een grote verantwoordelijkheid bij de openbare dienstverleners, maar ik heb de indruk dat ze hun verbintenissen steeds minder nakomen en dat wat ze doen, vooral symbolisch is en steeds minder wordt. Die dienstverlening is intussen volledig of bijna volledig vergeten. ”

(man, 45 jaar, gezin, sluikstorten)

“De warenhuizen hebben een rol te spelen op het vlak van het afval. Ze zouden ernaar moeten streven om de hoeveelheid afval zoveel mogelijk te beperken. Minder afval produceren voor grote ondernemingen. Recyclage, zoals de toestellen, Spullenhulp. Proberen te recycleren in plaats van iets nieuws kopen. ”

(vrouw, 56 jaar, empty nester, sluikstorten)

“De eerste verantwoordelijke is de bevolking. De tweede verantwoordelijke is de gemeente. De bevolking moet letten op de goede werking van haar gemeente, wat zich daar afspeelt. Misschien zouden ze rondleidingen kunnen organiseren om te tonen hoe afval en grofvuil worden beheerd die daar worden achtergelaten, want het is er al vuil. Indien de bevolking en de burgemeester een systeem invoeren om de stad schoon te maken - en dan vooral de zones die al vervuild zijn door afval - zou men die plaatsen kunnen schoonmaken, zodat de mensen minder geneigd zijn om er zelf afval achter te laten. ”

(vrouw, 20 jaar, pendelaar)

“Het is niet echt duidelijk wie verantwoordelijk is voor wat, Net Brussel is verantwoordelijk voor het gewest, maar daarnaast zijn er de gemeenten. We krijgen daar niet veel informatie over en toch zou dit duidelijker moeten worden gemaakt. ”

(vrouw, 27 jaar, starter in life, sluikstorten)

“Winkels zouden automatisch defecte voorwerpen moeten terugnemen. Bijvoorbeeld een strijkijzer, zoals al gebeurt voor de wasmachines. Een tijd geleden kocht ik een nieuw televisietoestel, maar het oude hebben ze niet meegenomen. ”

(man, 61 jaar, empty nester, sluikstorten)

Net Brussel: perceptie

Net Brussel: De hoofdverantwoordelijke voor het ophalen van het afval in Brussel

- **HET OPHALEN VAN VUILNISBAKKEN IN DE STRATEN VAN BRUSSEL**
 - Iedereen kent die opdracht van Net Brussel: de witte, blauw, gele ... zakken
- **ÉÉN KEER PER JAAR HET OPHALEN VAN GROFVUIL**
 - Bekend voor de meeste, maar niet voor alle Brusselaars
 - Heel wat kritiek op de modaliteiten van het systeem:
 - Afspraak maken met lange wachttijden
 - Slechts één keer per jaar met een vooraf vastgelegd volume, waardoor men twijfelt om zijn recht op het ophalen te verspillen wanneer men dat volume niet haalt; sommigen wachten tot ze het vastgelegde volume hebben bereikt; anderen gooien het weg
 - Verplichte aanwezigheid de dag dat het grofvuil wordt opgehaald, noodzaak om een parkeerplaats voor de vrachtwagen te voorzien
 - Niet al het huisvuil wordt gratis meegenomen (voor bouwafval bijvoorbeeld moet altijd worden betaald)
- **DE GLASBOLLEN EN DE RECYPARKEN**
 - Toekenning door verwijdering van die verantwoordelijkheid aan Net Brussel
 - Met ook hier klachten over de doeltreffendheid van het systeem
 - De glasbollen zijn snel vol
 - De recyparken = strakke openingsuren, lange wachtrijen, te strenge voorwaarden voor de aanvaarding van afval en de verplichting om bepaalde meubelen/voorwerpen te demonteren, het gevoel om in het park aan zijn lot te worden overgelaten, waarbij men zelf het afval over de verschillende containers moet verdelen ... En vooral de soms verre afstand van thuis
- **DE STRAATVEGERS = Net Brussel of de gemeente?**

De communicatie van Net Brussel is vooral gericht op informatie en minder op sensibilisering

BRUXELLES-PROPRETE
propreté.brussels

- **Regelmatige en positieve verwijzing naar de recentste communicatiecampagne over de nieuwe blauwe zakken**
 - Duidelijkheid van de boodschap, humor
- **De informatiefolders in de brievenbussen worden ook regelmatig vermeld**
 - Vooral gebruikt en bewaard door empty nesters of nieuwe huurders
- **Zoeken naar informatie dat altijd wordt geleid door een precieze vraag of behoefte met betrekking tot een specifiek soort afval met een variabele tevredenheidsgraad afhankelijk van de geformuleerde vraag**
 - Hoe moet ik een afspraak maken met Net Brussel om hen te laten langskomen?
 - Hoe kan ik bepaalde soorten afval kwijt? Het is niet altijd gemakkelijk om het antwoord op een specifieke vraag te vinden
 - Wat mag men in de openbare vuilnisbakken gooien? Niet altijd gemakkelijk om de informatie te vinden
- **Heel wat positieve herinneringen aan de communicatiecampagne waarin 'Louis' de hoofdrol speelde**
 - Een sympathiek, leuk gezicht van Net Brussel, waardoor de burgers meer verwantschap voelden met de werknemers
 - Iedereen geeft toe dat de campagnes hen ertoe aanspoort om van gedrag te veranderen: een werk van lange adem

“Ik ben kwaad op Net Brussel omdat het zijn deel van de verantwoordelijkheid ten opzichte van de stad niet opneemt. Een groot deel van de problemen is hun schuld.”

(vrouw, 46 jaar, gezin, zwerfvuil)

“Ik heb een positief beeld van Net Brussel of van de personen die er werken. Het is geen gemakkelijke job; het is dan ook belangrijk om de nodige tolerantie aan de dag te leggen voor wat ze doen. Het is allemaal een kwestie van financiën. Wanneer bepaalde zones vuil zijn, is dat een teken dat netheid daar geen prioriteit is. Die mensen hebben een lastig en opmerkelijk werk.”

(man, 35 jaar, gezin, klein afval)

“Ik weet niet wie de beslissingen neemt, maar ik heb de indruk dat het Net Brussel aan middelen ontbreekt, maar dat de instelling toch goed communiceert. We weten wie ze zijn en dat ze een boodschap van zichtbaarheid van de acties die ze uitvoeren, uitdragen.”

(vrouw, 31 jaar, gezin, zwerfvuil)

“Er was een gebeurtenis die alles heeft veranderd, waardoor heel wat mensen zijn beginnen te beseffen dat Net Brussel een belangrijke rol speelt. Dat is wanneer ze staken. Er staan overal vuilnisbakken, de mensen zijn voorzichtiger en ze begroeten de werknemers. Vroeger werd het beroep niet naar waarde geschat. In dat opzicht hebben de stakingen dus wel iets teweeggebracht.”

(man, 29 jaar, pendelaar)

“Ik heb me inderdaad altijd afgevraagd wat de rol van Net Brussel en van de gemeente is. Dat is niet heel duidelijk. Ik heb het op het internet opgezocht. Ik heb toen gemerkt dat er op heel wat sites informatie terug te vinden is. Je gaat dan van Net Brussel naar de gemeente, de containerparken zijn op naam van de gemeente, maar worden door Net Brussel beheerd ...”

(vrouw, 74 jaar, empty nester, sluikstorten)

“Ik breng mijn glas naar de glasbollen en ik recycleer daar dus per kleur; maar wanneer de vuilnisophalers de bollen leegmaken, laten ze alles gelijktijdig in de vrachtwagen vallen, zodat het sorteren in feite nergens goed voor is.”

(vrouw, 25 jaar, starter in life, sluikstorten)

“Ik heb een goed en een slecht beeld van de vuilnisophalers: ze houden zich bezig met het onderhoud van de stad, maar ik ken vrienden die vuilnisophalers zagen slapen terwijl ze moesten werken.”

(vrouw, 27 jaar, starter in life, zwerfvuil)

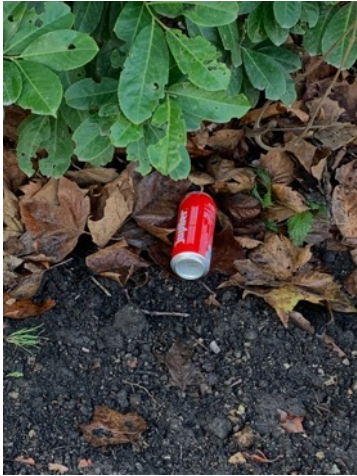

Verschillende vervuilersprofielen

Een leesrooster die eerst gebaseerd is op de impact van het gebrek aan netheid op mijn gebruikscomfort van de openbare ruimte

VISUEEL

Grofvuil
In de doorgang
storend
vervuilend

QUA GEUR

Gezondheid, hygiëne,
microben
vooral voor de ouders

- ✓ De zeer/te passieve kennis van de regels van het samenleven in de openbare ruimte
- ✓ Iedereen erkent de negatieve effecten van hun handelingen op anderen in de openbare ruimte
- ✓ Zonder dat dit leidt tot een gedrag waaruit respect voor de andere blijkt (individualisme/egoïsme)

Een tweede lezing die de impact van het gebrek aan netheid op de gemeenschap identificeert en het sociale leven beïnvloedt

EEN GEVOEL VAN ONVEILIGHEID DAT VAAK INHERENT IS AAN HET GEBREK VAN NETHEID

HET GEBREK AAN GEZELLIGHEID, ZIN OM ZIJN WIJK TE BELEVEN

EEN ZELFBEELD/EEN BEELD VAN ZIJN WIJK DIE WEINIG FLATTEREND ZIJN

- ✓ In de openbare ruimte: het verlies van de levenskwaliteit in de wijk is gecorreleerd met de negatieve effecten van hun handelingen: de kip of het ei?

Het derde meer filosofische leesniveau, dat verband houdt met de milieueffecten van onze handelingen en levenswijzen op de toekomst van de planeet

DIEREN OCEANEN

VERONTREINIGING TOEKOMST VAN DE PLANEET

- ✓ Een fel gemediatiseerde aandacht voor duurzame ontwikkeling
- ✓ Hoewel duurzame ontwikkeling een voor iedereen bekend begrip is, wordt het niet altijd persoonlijk geïntegreerd: het is een concept dat abstract blijft

Een generatiegebonden benadering van de consumptiepraktijken en de praktijken op het vlak van het afvalbeheer

Tieners: De bewustwording van de uitdagingen voor de planeet en de gevaren van verontreiniging zonder dat daar een coherente houding wordt aan vastgeknoopt: moeilijkheid om zich het plezier van het moderne leven te ontszeggen

- Zin om te genieten EN zin om de verandering in te zetten
- Zeer gemotiveerd voor het behoud van de planeet en van plan om nieuwe praktijken in het gezin in te voeren (actieve rol in selectief sorteren)
- Voor sommigen een ecologisch discours dat leidt tot een aanpak in de richting van 'zero waste' en de waardering van recyclage als een daad van burgerzin
- En enthousiaste consumenten die slechts zelden de link leggen tussen hun consumptie en de productie van afval → Afval weggooien in de openbare ruimte wordt beschreven als een zeer occasionele en contextuele handeling met als trigger de combinatie van het groepseffect en alcohol

Een generatiegebonden benadering van de consumptiepraktijken en de praktijken op het vlak van het afvalbeheer

Gezinnen: Een beheer onder druk tussen de complexiteit van het dagelijkse leven, waardoor de zin om goed te doen op de achtergrond verdwijnt ten opzichte van de milieu-uitdagingen en gebrek aan netheid

- Het gevoel dat de bestaande oplossingen in geen enkel opzicht rekening houden met de beperkingen van hun actieve leven.
- De voorschrijfrol van het kind dat nieuwe positieve gedragingen introduceert (sorteren/zero waste) in het gezin en kritisch kijkt naar de strafbare feiten die door de ouders worden gepleegd

Een generatiegebonden benadering van de consumptiepraktijken en de praktijken op het vlak van het afvalbeheer

Senioren: Een ouder profiel dat over meer vrije tijd beschikt en zijn omgeving en 'het leven' in hun wijk observeert

- Het gevoel dat men de burger tegenwoordig veel regels en beperkingen oplegt, met een nostalgie van het Brussel “van vroeger” en “onze goede oude gewoonten”
- Een vaak nostalgisch discours over een Brussel uit het verleden, waar alles netter en beter georganiseerd was met het gevoel dat men de burger tegenwoordig veel meer regels en beperkingen oplegt
- De laksheid in de opvoeding van jongeren en kinderen: het ‘laisser-aller’ van jongeren en het gebrek aan controle door de ouders; ‘nethed begint thuis’; een laksheid die volgens hen ook de openbare ruimte aantast
- Het gebrek aan kennis van de wet: het gevoel van een complexiteit die hen boven het hoofd groeit ten opzichte van de goede oude gewoonten
- Voor de oudsten: fysieke moeilijkheden om het allemaal goed te doen

Verschillende benaderingen/beperkingen afhankelijk van het gender

MANNEN

- Vaak beter geschikt om de logistiek voor groot grofvuil voor hun rekening te nemen (opheffen, demonteren ...)

→ zij krijgen de verantwoordelijkheid om zich van dit huisvuil te ontdoen

VROUWEN

- Gevoeliger voor het mooie en schone uitzicht van hun interieur met een grotere behoefte om onwelruikende/niet-hygiënische resten te verwijderen.
- Verantwoordelijkheid voor de kinderen, waardoor ze het goede voorbeeld moeten geven (als ze erin slagen)
- Indien zij de verantwoordelijkheid op zich nemen om grofvuil op een correcte manier te verwijderen: niet altijd evidente ervaring, zware voorbereiding voor het recypark: moeite om het voorwerp te manipuleren, gevoel van ongemak in een zeer mannelijke omgeving

Pendelaars: een ambigue relatie met Brussel

- Bij de pendelaars die we hebben ontmoet, hadden de meesten het volgende profiel:
- Ze wonen in Vlaanderen (Machelen, Dilbeek, Zellik ...) en ze hebben een liefde/haatverhouding met Brussel
- Ze komen al heel lang naar de stad en beschouwen Brussel als hun stad: ze zijn er thuis en daarom hebben ze het recht om daar hun afval achter te laten
 - Ze werken in Brussel en voelen zich geïntegreerd in de stad, want ze betalen de verkeersboetes/parkeergelden en dragen dus volgens hen bij aan de belastingen van de stad
 - Sommigen van hen zagen zich verplicht om de stad te verlaten omdat wonen er te duur werd; zij blijken ook tot op zekere hoogte verbitterd ten opzichte van de stad die hen heeft “weggejaagd”
 - Voor hen zijn Vlaanderen en hun gemeente slechts een slaapstad waarmee ze geen affiniteit voelen; ze beheersen het Nederlands ook niet altijd zeer goed
- Hoewel deze ondervertegenwoordigd zijn in de steekproef, zijn er ook ‘verre’ pendelaars, die geen/amper een emotionele band hebben met de stad: voor hen is er een soort instrumentalisering van de stad en de talrijke mogelijkheden die ze biedt om hun afval kwijt te raken

Pendelaars: 2 'vervuilingscenario's' geïdentificeerd

Achterlaten van huishoudelijk afval

- Ze brengen hun niet gesorteerde huishoudelijke afval mee in een gewone zak, die ze vervolgens in een openbare vuilnisbak in Brussel droppen (vaak dezelfde vuilnisbak)
- Het gebeurt minder vaak dat ze witte zakken van Brussel kopen en hun afval erin stoppen; op de juiste dag plaatsen ze die zakken dan naast de andere witte zakken
- Sommigen hebben nog nooit een vuilniszak in hun eigen gemeente gekocht
 - Perceptie van een oneerlijk systeem tussen Vlaanderen en Brussel met te veel verschillen → een geheel moedigt aan om de regels te omzeilen en om zich te behelpen (bv. jonge kinderen (luiers enz. dit brengt heel wat afval met zich → het neemt veel plaats in en het stinkt)
 - Minder angst om te worden betrapt, want meer laksheid in Brussel en meer mogelijkheden met de vuilnisbakken
 - Het gevoel dat men doet net als de 'anderen': banalisering van het gedrag/Ze zien slechts heel weinig/geen vuilniszakken in hun straat op de dag dat ze worden opgehaald: een gewoonte die zich in hun gemeente lijkt te hebben genesteld

HUN MOTIVATIE: HET TE GROTE VERSCHIL TUSSEN VLAANDEREN EN BRUSSEL, DE PRIJS VAN DE ZAKKEN EN DE FREQUENTIE WAARMEE VUILNISZAKKEN IN VLAANDEREN WORDEN OPGEHAALD

Achterlaten van grofvuil

- Ze laten hun grofvuil (meubelen, elektrische toestellen, oud speelgoed, banden ...) achter op plaatsen langs de invalswegen waarvan bekend is dat er afval wordt gedumpt
 - Grofvuil naar de containerparken in Vlaanderen brengen, is zeer duur
 - Minder angst om te worden betrapt, aangezien men in Brussel lakser is
 - Brussel is een vuile stad, dus iets meer of iets minder vuil zal het verschil niet maken: banalisering van de manier van werken: iedereen doet het
 - Het ophaalsysteem in de straten van Brussel is actiever/doeltreffender dan in Vlaanderen: meer zekerheid dat het vuil zal worden weggehaald, ongeacht door wie (brocantehandelaar, Net Brussel ...)

HUN MOTIVATIE = DE PRIJS IN VLAANDEREN EN DE LAKSHEID VAN DE AUTORITEITEN IN BRUSSEL

De Vlaamse gemeenschap

- De Nederlandstaligen die we ontmoetten, hadden zeer vergelijkbare opvattingen over de oorzaken/redenen van hun asociale gedrag en de context die hen ertoe bracht om zo te handelen: de meesten van hen passen in het profiel van de schuldige burger: ze weten dat ze in de eerste plaats verantwoordelijk zijn "maar soms kunnen we niet anders, het is echt het allerlaatste redmiddel".
- Vaak blijkt uit de vergelijking van Brussel met Vlaanderen/Nederland een zeer negatieve, maar ook fatalistische kijk op de hoofdstad: in hun ogen is Brussel de enige stad die werkelijk steeds vuiler wordt, in tegenstelling tot de inspanningen op het vlak van de netheid die zichtbaar worden geleverd in andere steden in Vlaanderen of in Nederland.
- Als reden wordt het statuut van de hoofdstad opgegeven en de overheersing van een publiek met een zeer brede achtergrond dat waarschijnlijk moeite heeft om duidelijke informatie te vinden in hun eigen taal.
- Ze zijn er erg trots op Brusselaars te zijn: het gevoel bij de stad te horen (in theorie) zorgt ervoor dat ze willen helpen om de stad schoon te houden.
- Ze rechtvaardigen hun lage betrokkenheid door het gebrek aan communicatie/informatie over "hoe het moet".

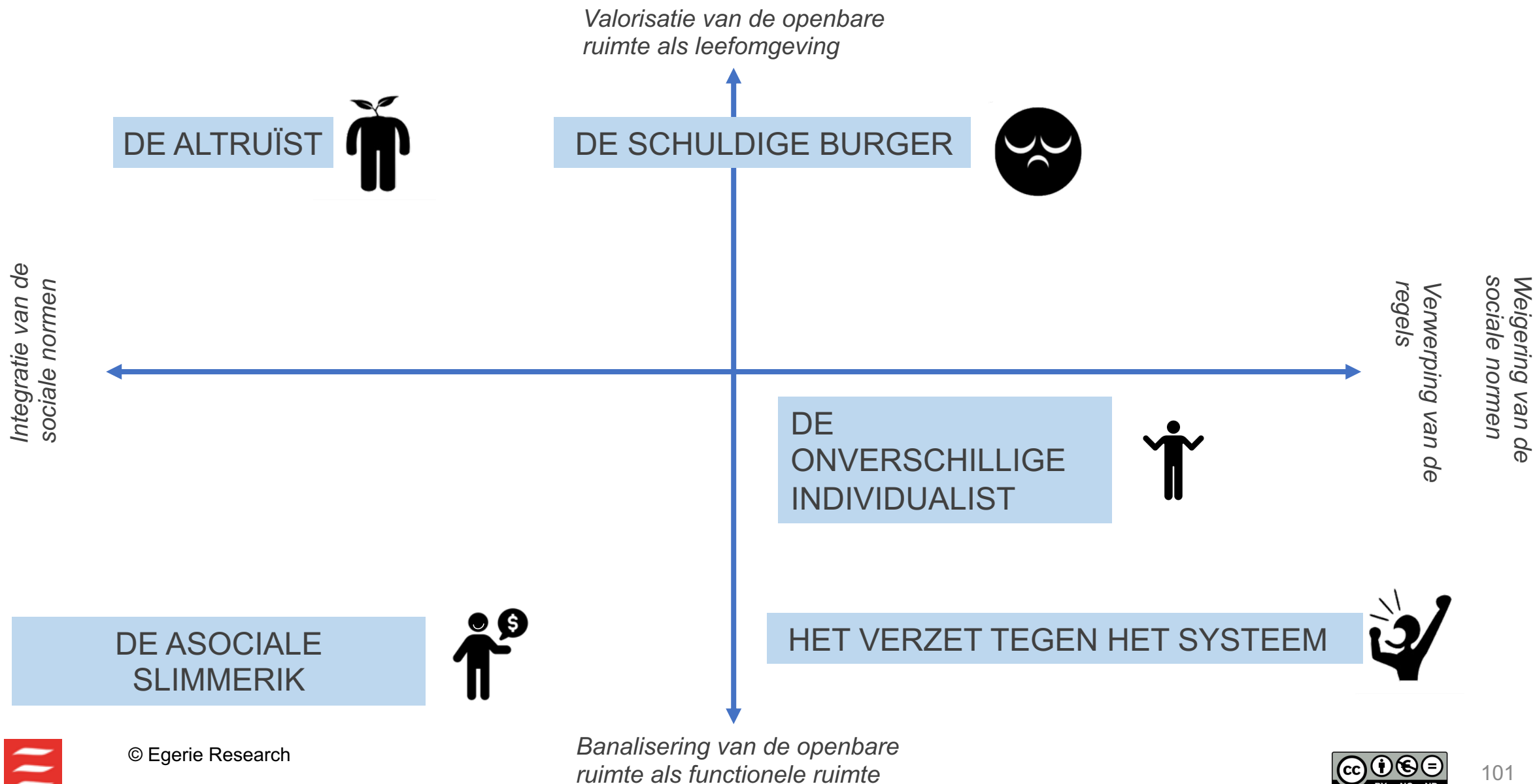
Het allochtone publiek

- Een onderscheid tussen nieuwkomers en Brusselaars die al lang in de stad wonen, die een sterke band met hun cultuur van herkomst behouden, met een zeer uiteenlopende kennis van de wet en de regels (belang van de kinderen die de notie van gezamenlijk beheer van de openbare ruimte in huis brengen)
- Gehechtheid aan hun gemeenschap van herkomst, waar netheid vooral tot uiting komt in de privésfeer
- Ervaring met het leven in de wijk, die deze eerste perceptie vaak bevestigt → botsing van culturen en praktijken

Bv.: Esther, FG 1 *“Mijn gewoonten zijn in de loop der jaren veranderd. Ik ben als tiener naar België gekomen. In mijn land van herkomst zijn er geen openbare vuilnisbakken, dus gooien we vuilnis gewoon weg. Ik kom uit Kameroen. In het begin stelde ik mezelf geen vragen. Maar na verloop van tijd begon het me, naast het zien van vuilnisbakken, vooral te storen dat ik andermans vuilnis zag.”*

De 5 typerende en motivatieprofielen van de 'vervuilers'

Voorstelling van 5 typerende profielen van 'vervuilers'

DE SCHULDIGE BURGER

“Ik weet dat ik het niet zou mogen doen, maar eerlijk gezegd zie ik geen andere oplossingen.”

- **Hij heeft spijt** van wat hij heeft gedaan, maar voelt zich **niet de enige schuldige**, want hij bekritiseert het ontbreken van doeltreffende oplossingen die hem moeten helpen om op het rechte pad te blijven: hij beweert dat hij **bereid is om juist te handelen op voorwaarde dat men hem daarvoor de nodige middelen aanreikt**
- Hij kent de regels relatief goed en **is zich ervan bewust dat hij fout is**, maar hij rechtvaardigt zijn daden met het argument dat hij **onmachtig/onbekwaam** is om correct te handelen benadrukt daarnaast dat zijn daden zeer occasioneel zijn.
- Dat onvermogen neemt zeer verschillende vormen aan afhankelijk van het individu, met emotionele oorzaken (vermoeidheid, luiheid) of rationale oorzaken (geen auto, onverenigbare schema's, urgentie van de situatie, geen vuilnisbak in de buurt enz.)
- Vaak heeft hij het proces begonnen door naar Net Brussel te bellen om zijn grofvuil op te halen of door de auto te nemen om het naar het containerpark te brengen, maar **zijn goede wil werd gehinderd** door technische/praktische problemen die hem tot afwijkend gedrag aanzetten.

“Ik heb een groot probleem met sigarettenpeuken en ik ga zelfs nog verder. Ik gooi ze niet altijd op de juiste plek weg, er zijn openbare prullenbakken en zelfs die zitten vol peuken. Dus ik gooi ze gewoon op de grond; ik ben gestopt met me daartegen te verzetten. ”

(vrouw, 46 jaar, gezin, zwerfvuil)

“Ik probeer zo weinig mogelijk weg te gooien, maar soms heeft een mens geen andere keuze. Als ik een stuk kauwgom in mijn mond heb, kan ik het nergens weggooien. Er zijn steeds minder afvalbakken. Als ik een blikje drink, kan ik het nergens weggooien, dus gooi ik het niet op de grond, maar leg ik het op een vensterbank. Het gebeurt niet zo vaak, maar soms wel eens.

(man, 46 jaar, gezin, zwerfvuil)

“Als ik geen vuilnisbak in de buurt kan vinden, zie ik me dit niet bijhouden en gooi ik het afval dus gewoon op een onopvallende manier weg.”

(man, 21 jaar, starter in life, zwerfvuil)

“Als ik bijvoorbeeld snel een hapje ga eten, wil ik het vette papier weggooien, maar de prullenbak is vol, dus ik leg het naast de prullenbak. Ik ga niet de hele middag met vet afval rondlopen. ”

(man, 59 jaar, empty nester, senior, zwerfvuil)

“Ik sorteer mijn afval niet; er is te weinig om te sorteren. Ik voel me schuldig, maar ik kan het niet. Dit is een vuilnisbak voor mij alleen. ”

(vrouw, 74 jaar, empty nester, sluikestorten)

DE SCHULDIGE BURGER
SS = ZV

Voorstelling van 5 typerende profielen van 'vervuilers' (vervolg)

DE ONVERSCHILLIGE INDIVIDUALIST

*“Eerlijk gezegd zie ik niet hoe
wat ik doe iemand zou
kunnen
hinderen.”*

- Hij leidt zijn leven en beheert zijn afval zonder zich al te veel zorgen te maken over de gemeenschap en gaat onverschillig om met de openbare ruimte, die niet tot zijn verantwoordelijkheden behoort, **maar wel die van de overheid; zij hebben de opdracht om de openbare ruimte te beheren**
- Een opvoeding in afvalbeheer die vaak niet werd aangeleerd tijdens de kinderjaren
- **Banalisering van hun gedrag**, dat ze zien als onderdeel van een logica van consumptie/afvalverwerking **zonder zich schuldig te voelen** omdat ze niemand kwaad doen en omdat anderen hetzelfde doen als zij: het is de norm.
- Als het gaat om klein afval: het is vaak een impulsief, ondoordacht gebaar zonder negatieve bedoelingen, gewoon de noodzaak om van het afval af te komen.
- Sluikstorten is dan weer de gemakkelijkste en de meest comfortabele oplossing van het moment

“Ik volg de groep; dus als iedereen het doet, doe ik het ook. Voor mij is dit normaal. Als iemand naar me toe zou komen en zou zeggen dat je zoiets niet doet, zou ik hem niet serieus nemen. Zo werkt het nu eenmaal; ik zal mijn gewoonten niet veranderen.”

(man, 32 jaar, pendelaar)

“Ik woon al 15 jaar in Zellik, maar Brussel is nog altijd mijn thuis. Ik probeer zo weinig mogelijk foute dingen te doen, niet als een gek afval weg te gooien, geen grote voorwerpen, bouwafval, vuile dingen weg te gooien. Ik gooi alleen kleine zaken weg; ik overdrijf niet. In Brussel let ik op; ik wil dat mijn gewest schoon is.”

(man, 39 jaar, pendelaar)

“Ik gooi mijn sigarettenpeuken 's avonds weg als ik mijn fameuze peukendoos vergeet als ik in de buurt van een bar ben, waar geen asbak is.”

(vrouw, 27 jaar, starter in life, zwerfvuil)

DE ONVERSCHILLIGE
INDIVIDUALIST

Voorstelling van 5 typerende profielen van 'vervuilers' (vervolg)

DE ASOCIALE SLIMMERIK

“Als ik ooit gepakt word, zal het toch nog altijd goedkoper zijn.”

- Hij kent beslist de spelregels en hij begrijpt de gegrondheid van die wetten, maar hij heeft beslist om ze te omzeilen en **slimmer te zijn dan het systeem**
- Hij handelt zo **omdat hij dat als een uitdaging aanvoelt en/of omdat hij ertoe wordt verplicht**
- Voor hem is het een win-winsituatie: door de kick van het ongehoorzaam zijn aan de regels en door het financiële gewin dat ermee gepaard gaat.
- Hij is erg berekenend en probeert **zoveel mogelijk te besparen** door deze strafbare feiten te plegen, door niet te betalen voor vuilniszakken, door niet te betalen voor het ophalen van grofvuil, enz. En als hij gevat wordt, neemt hij de boete mee in zijn berekening van zijn winst en verlies
- Meestal is hij zich bewust van en bezorgd over het milieu/netheid, maar hij zorgt ervoor dat zijn acties volgens hem weinig of geen overlast veroorzaken voor zijn medeburgers en de omliggende openbare ruimte.

“Ik wilde de kelder opruimen en daar lagen veel spullen, dus ik vond de containers. Het lukte wel, maar ik had nog wat spullen en ik wist niet waar ik die weg moest gooien of hoeveel het ging kosten, zoals gyproc. Dus heb ik ze in de witte zakken gedaan. ”

(man, 45 jaar, gezin, sluikestorten)

“Ik heb al zoveel afval weggegooid zonder gepakt of bestraft te worden en op de dag dat ik gepakt word, maakt het niet uit want ik heb het al zo vaak gedaan, het is een beetje een spelletje. ”

(man, 26 jaar, starter in life, sluikestorten)

“Het schoonmaken wordt met belastinggeld betaald. Ik vind het vervelend om te moeten betalen. Zelfs een klein bedrag zoals € 5, maar nee, ik betaal belastingen. Alles wat men zou willen weggooien, zou gratis moeten zijn in die parken. ”

(vrouw, 43 jaar, gezin, sluikestorten)

“Ik hoorde dat er boetes waren als je spuugde, maar ik wist niet of het waar was, ik heb nog nooit gehoord dat iemand een boete kreeg voor spugen op straat. ”

(man, 22 jaar, starter in life, zwerfvuil)

“Alle excuses zijn redenen, je pleegt geen strafbare feiten om strafbare feiten te plegen, je gooit iets weg omdat je iets moet weggooien, niet? ”

(man, 26 jaar, starter in life, sluikestorten)

DE ASOCIALE
SLIMMERIK

Voorstelling van 5 typerende profielen van 'vervuilers' (vervolg)

HET VERZET TEGEN HET SYSTEEM

“Als je weet hoeveel belastingen we moeten betalen, ga ik me niet inhouden, ik betaal al genoeg zodat ze het vuil achter mij kunnen opruimen.”

- Zijn redenering wordt gekenmerkt door **frustratie en negativisme**
- Hij voelt zich **als burger het slachtoffer van een groot onrecht** en voelt zich gemanipuleerd/geëxploiteerd door de overheid, die hem naar zijn zeggen veel te veel belastingen en taksen doet betalen en daar alleen maar gebrekkige oplossingen tegenover stelt
- Afval weggooien op plaatsen waar dat niet mag, is zijn **persoonlijke wraak**, een uitlaatklep ten opzichte van het systeem en de autoriteiten: hij is trots op wat hij doet
- Als hij zich in een preciaire situatie bevindt of in een volksbuurt woont, voelt hij zich **in de steek gelaten** door de maatschappij, zoals blijkt uit de vuile staat van zijn wijk.
- Hij is vaak **geïrriteerd over de complexe voorschriften** die op het vlak van afval worden opgelegd en die naar eigen aanvoelen een ondraaglijke druk opleggen.
- De ervaringen die hij op dit vlak met de overheid heeft gehad, zijn vaak frustrerend gebleken en hij heeft het gevoel dat de geldende regels inconsistent zijn.
- Hij voelt zich niet betrokken bij het milieu en de vervuiling

“Mijn vuilnis weggoaien in Brussel is mijn recht, met alles wat ik daarvoor al heb betaald. We werken hier, we wonen buiten en ze willen ons een kilometerheffing aanrekenen. Je moet naar buiten om je parkeerschijf te vervangen en je krijgt een boete. Dit is voor mij een recht en ik eigen het me dan ook toe.”

(man, 32 jaar, pendelaar)

“Ik denk dat de mensen heel goed weten dat ze het niet mogen doen. Ze doen het dan ook ‘s avonds wanneer er geen risico is dat ze worden gezien; ze zoeken een plek en dumpen hun afval dan daar.”

(vrouw, 65 jaar, empty nester, zwerfvuil)

“Ik vind het heel frustrerend om te moeten betalen om spullen kwijt te raken, ik vind het oneerlijk.”

(vrouw, 37 jaar, gezin, sluikestorten)

“Wat niet normaal is, dat we twee keer per jaar recht hebben op 3 m³. Maar als ik bijvoorbeeld mijn matras vervang, moet ik de oude opslaan, ik bel dan om met de vrachtwagen langs te komen, maar de matras is geen 3 m³ groot. De vrachtwagen komt dan alleen voor de matras, maar je betaalt wel de volle prijs ...”

(man, 48 jaar, gezin, sluikestorten)

“Ik vind dat er geen beperkingen zouden mogen zijn, omdat het de mensen aanmoedigt om hun afval gelijk waar achter te laten. Het is wel een beetje irritant, want we betalen al belastingen voor de netheid. Ik vind het vervelend om te moeten betalen.

(vrouw, 43 jaar, gezin, sluikestorten)

HET VERZET TEGEN HET
SYSTEEM

Voorstelling van 5 typerende profielen van 'vervuilers' (vervolg)

DE ALTRUÏST

- De zekerheid dat hij **recht in zijn schoenen staat** door zijn afval weg te gooien, want zo krijgt het **een tweede leven** - hetzij door de recyclage van dit voorwerpen/meubelen of door hun natuurlijke terugkeer naar de natuur: klokhuizen van een appel, fruitschillen, biologisch afbreekbaar materiaal uit de kattenbak; **op geen enkel moment voelt hij zichzelf een 'vervuiler' of asociaal**
- Afgezien van deze handelingen, die hij als altruïstisch omschrijft, beweert hij voorbeeldig te zijn als het gaat om afvalbeheer, omdat hij de regels voor sortering nauwgezet naleeft, geen klein afval laat rondslingeren - in tegenstelling tot organisch afval.
- Soms is hij een aanhanger van 'zero waste'-consumptie.
- Met een onderliggende zoektocht naar gemak: een meer opportunistische benadering die hem in staat stelt om een gemakkelijke/eenvoudige oplossing te vinden voor hun afvalprobleem.

“Afen toe plaats ik zaken op het voetpad. Maar ik vind dat geen sluikestorten. Er zijn nog meer mensen in de wijk die dat doen. Het doet denken aan de grote vuilnisbakken van vroeger. Het gaat de volgende dag naar buiten en we geven het weg. Ik heb het gevoel dat ik daarmee iets goeds doe. Soms is er hout of metaal, maar het wordt wel meegenomen. Dat interesseert mensen. Moeten we dit accepteren? Ik weet het niet, maar het is geen sluikestorten. Ik voel me er niet schuldig over.”

(vrouw, 65 jaar, empty nester, sluikestorten)

“Het is me echt te doen om het plezier van het geven.”

(vrouw, 65 jaar, empty nester, sluikestorten)

“Het zijn kleren die nog in een goede staat zijn; ik heb ze dan ook op een parking achtergelaten. Ik heb dat gedaan met de gedachte dat iemand het wel zou meenemen; bij mij in de buurt is er geen container voor kledij.”

(vrouw, 37 jaar, gezin, sluikestorten)

“De spullen liggen vóór mijn huis op klaarlichte dag. Ik hang er nog een bordje bij ‘gratis’ en meestal is het binnen een uur weg. Het zijn geen kapotte spullen; ze kunnen worden gerecupereerd. Ik zou iets dat kapot is, niet ‘gratis’ weggeven. Het is me wel nog eens overkomen met een onvolledige stoel. Sluikestorten gebeurt volgens mijn in de natuur, langs de snelweg. Vroeger waren daarvoor de steengroeven. Dit zijn plaatsen ver van huis, waar je ‘s nachts naartoe gaat en dingen weggooit die niet meer werken.”

(vrouw, 60 jaar, empty nester, sluikestorten)

“Twee en een half jaar geleden ben ik verhuisd en ik had nog wat prullen liggen. Het zou echt stom zijn om dat weg te gooien als er misschien mensen zijn die zoiets kunnen gebruiken. Ik wachtte tot ‘s avonds, tot er niemand meer was en dan liet ik de rommel buiten mijn gebouw achter. Kleine kasten, serviesgoed, decoratieve spullen en het was net een winkel, in de hoop dat iemand geïnteresseerd zou zijn en dat ik minder zorgen zou hebben.”

(vrouw, 67 jaar, empty nester, senior, klein afval)

DE ALTRUÏST
SS > ZV

Voorstelling van 5 typerende profielen van 'vervuilers' (vervolg)

Met 2 subprofielen

De solidaire altruïst
= SS

“Ik beschouw mezelf absoluut niet als een vervuiler als ik mijn spullen in goede staat aanbied aan mensen in de buurt; integendeel, ik heb het gevoel dat ik er een goede daad mee verricht.”

De milieuvriendelijke altruïst
= ZV

“Het is absurd om te zeggen dat het klokhuis van een appel weggooien een daad van vervuiling is; zoiets gaat terug de aarde in.”

- Hij is voorstander van de circulaire economie en het is met dit in gedachten dat hij meubels/apparaten weggeeft waarop vaak 'gratis' staat, ook al is het onderscheid tussen een voorwerp in goede, bruikbare staat en een voorwerp dat gerepareerd moet worden voor interpretatie vatbaar.
- Hij heeft het gevoel dat hij deel uitmaakt van een gemeenschap en dat hij meedoet aan een actuele maatschappelijke trend door de waarden van solidariteit aan te hangen.
- Hij geeft betekenis aan zijn gedrag en voelt zich volwaardig deel van de samenleving
 - ofwel door een zitbankencircuit op te starten bij hem 'om weg te geven'
 - ofwel door gebruik te maken van een systeem dat door andere werden ingevoerd en waar hij volledig achter staat
(Spullenhulp, FB-groep, kringloopcentra ...)
- Die solidaire aanpak bespaart hem heel wat tijd en geld, wat hij op prijs stelt.

- Een scenario dat beperkt is tot afval van organische producten of producten die als zodanig worden gedefinieerd (bv. papieren zakdoekjes, biologisch afbreekbare kattenbakvulling enz.))
- Hij rechtvaardigt deze aanpak door de natuurlijke afbraak en niet-giftigheid van het afval, zolang het maar in een natuurlijk gebied wordt verwijderd in plaats van op het asfalt.

“Ik heb wel de gewoonte om kauwgom weg te gooien. Ik heb het intussen gebagatelliseerd en zie er de ernst niet meer van in. Dat geldt ook voor klokhuizen van appels en schillen in een park. Ik vind het gezonder om dat soort afval op de grond te gooien dan het naar een vuilnisbak te brengen. Ik vind dat zelfs milieuvriendelijker. Dat afval breekt af en het organisch materiaal keert terug in de aarde. ”

(vrouw, 17 jaar, pendelaar)

Het is ook een kwestie van generaties: jongeren zijn gevoeliger voor dingen die met milieu en ecologie te maken hebben dan ouderen. ”

(man, 21 jaar, starter in life, zwerfvuil)

“Ik wist niet dat het verboden was om een klokhuis in de bosjes te gooien, maar zelfs als ik te horen krijg dat het verboden is blijf ik het doen, want het is raar om te verbieden een appel in de bosjes te gooien terwijl je in veel straten gewoon sluikestorten ziet. ”

(man, 22 jaar, starter in life, zwerfvuil)

“Ik ga vaak wandelen en heb dan altijd bananen bij me, dus als er geen afvalbakken zijn, gooi ik mijn schillen op de grond. ”

(vrouw, 66 jaar, empty nester, senior, klein afval)

“Wat me de ernst heeft doen inzien van wat ik aan het doen was, was toen ik op de netwerken in de verschillende wijken zag dat vrouwen zwerfvuil meldden via een applicatie, ik weet niet meer welke, om Net Brussel te waarschuwen en de vrachtwagen diezelfde dag nog aankwam. Toen heb ik voor mezelf besloten dat ik niet in die situatie wilde terechtkomen. Ik heb dan ook de recycle-app gedownload en geprobeerd om daarover zoveel mogelijk te weten te komen. Alles wat nog goed is en op het voetpad wordt achtergelaten, zou aan goede doelen kunnen worden gegeven. Het kost werk en energie, maar het is goed voor het delen tussen gemeenschappen zonder de openbare ruimte te verstoren. ”

(vrouw, 31 jaar, gezin, sluikestorten)

“Ik heb wel wat ervaring met organisch afval omdat ik veel fruit eet... maar dat gooi ik dan meestal weg in de struiken, waar groen is. ”

(man, 22 jaar, starter in life, zwerfvuil)

DE ALTRUIÏST
SS > ZV

De verschillende soorten afval

SLUIKSTORTEN

Overzicht - Sluikstort

Shopping Basilix

Sluikstort van kleding in de buurt van een druk bezochte shoppingzone

Dansaert

Sluikstorten in een wijk

Wijk Bara

Sluikstort van speelgoed en boeken voor een werf

Hallepoort

Matrassen achtergelaten in een groene ruimte

Bonaventurestraat

Sluikstorten op straat, frigo, bouwval en andere voorwerpen

Koekelberg

Verstopt van fruit en van de gemeente informante naar de gemeente (dingen, zakken, etc.)

Tuinen der Vrede

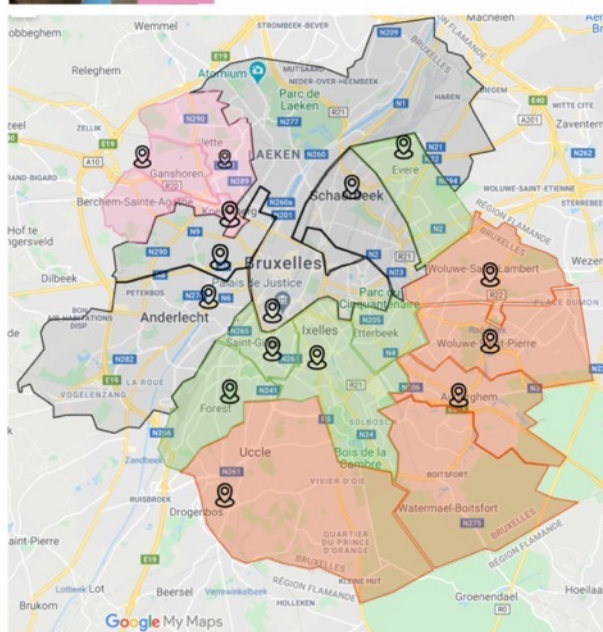

Kleding achtergelaten op een openbare bank

Demolderlaan

Sluikstorten voor een inwoner

Parking Poseidon

Huishoudtoestel achtergelaten op een elektriciteitskast in een parking

Bostraat

Gratis voorwerpen, aan de gevel van een inwoner

Wijk Demey, winkelzone

Caddie en haardroger achtergelaten bij een glasbol in een parking van een winkelcentrum

Elsensesteenweg

Sluikstorten op een drukke straat

Park van Vorst

Verrekeningen geplakt in het Park

Gatti de Gamondstraat

Buggy voor een woning gezet met een papiertje "gratis"

Bareel van Sint-Gillis

Sluikstort van een afzands meubel voor een handelszaak

©Egérie Research

© Egérie Research

Gebrek aan kennis van de wet, met een echt ‘grijs gebied’ over wat is toegestaan en wat niet

- De meeste burgers beweren **dat ze niet op de hoogte zijn van het ‘hoe’ en het verbod op bepaald strafbaar gedrag**, wat verder gaat dan het opzettelijk manipuleren van het systeem door sommigen die doen alsof ze de regels niet kennen ++ *Onverschillige individualist*
- **De regels voor het gebruik van de openbare vuilnisbakken zijn vaak onbekend/onduidelijk:** onduidelijkheid over wat als afval in de openbare vuilnisbak mag → de neiging om te geloven dat alles erin gegooid mag worden, omdat het niet selectief wordt gesorteerd
- Ondanks het zoeken naar informatie (in meer of mindere mate, afhankelijk van hoe betrokken ze echt zijn), **is er nog steeds veel afval waarvan ze niet weten hoe ze het op de juiste manier moeten weggooien**, en in geval van twijfel is de openbare vuilnisbak of afgifteplaats vaak een goede oplossing dankzij de garantie van anonimiteit, want verdacht afval in de eigen vuilnisbak gooien = het risico om betrapt/geïdentificeerd te worden.
++ *Schuldige burger en asociale slimmerik*
 - Bv.: overgebleven badkamertegels, afgewerkte frituurolie, kattenbakvulling, kleine elektrische apparaten, nummerplaten van auto's enz.
- Bovendien is het vaak moeilijk om dit soort afval wegens de grootte/type in de eigen vuilnisbak te gooien (frigolet enz.).

Sluikstorten: een terminologie die een breed scala aan situaties omvat, veel bezwaren oproept en persoonlijke identificatie bemoeilijkt.

Sluikstorten: alles wat opzettelijk op de openbare weg is gegooid/gedumpt (aan de kant van de weg, in een bos, op een veld, op een verlaten, onopvallende plaats, op een parkeerplaats, naast glasbollen, in een openbare vuilnisbak enz.)

- **Verskillende soorten grofvuil:**
 - *Matrassen, oude meubels, defecte huishoudelijke apparaten*
 - *'kapotte voorwerpen': toilet, gootsteen, paraplu, kindervan, kapotte spelletjes, kapot servies, kleding ...*
 - *Zakken met allerlei afval*
- *Bouwafval (hout, bakstenen, puin, pleisterresten, vloerpuin, verfblikken enz.)*
- *Gebruikte banden, accu's van auto's, afval van carrosserieën enz.*
- *Olie*

- In de ogen van onze vervuilers zijn de definitie en de benaming van deze afvalcategorie te algemeen en radicaal en geven ze weinig of geen aanleiding tot identificatie van het gevolgde gedrag.
- De term 'sluik(s)' is volgens hen slecht gekozen, want hij verwijst naar een geheime, verborgen of verborgen plaats of handeling, wat vaak niet overeenstemt met hun ervaringen in Brussel.
 - Vaak kiezen ze plaatsen die als dumpplaatsen bekend zijn
 - De zekerheid dat het grofvuil toch zal worden weggehaald, maakt hun gedrag bijna legitiem in plaats van sluiks
- Ze beweren dat er een verschil is in de ernst van hun gedrag afhankelijk van onder meer:
 - de plaats waar het afval wordt achtergelaten
 - de aard van het afval
 - de intentie waarmee het afval wordt weggegooid

➤ **Belangrijk om MEERDERE terminologieën te gebruiken waarmee burgers zich kunnen identificeren**

Sluikstorten: een bewuste/doordachte handeling met een emotionele lading van de orde van opwinding

- **Een handeling die een zekere vorm van voorbedachte rade of reflectie vereist**
- In het discours van de daders van sluikstorten merken we een vorm van emotionele opwinding bij het omzeilen van het systeem (een daad die dus nooit zorgeloos of impulsief is).
- Het is ook een meer 'zichtbare' handeling, doordat het voorwerp van de overtreding vaak omvangrijk of groot is, en dus meer schrik opwekt, omdat er een reëel risico bestaat om te worden betrapt.
- Merk op dat veel vervuilers beweren dat ze voorzichtig zijn met het weggooien van grote voorwerpen, alsof ze de negatieve gevolgen van hun acties minimaliseren (behalve *de personen die walgen van het systeem* en die zich niets aantrekken van de gevolgen van hun handelingen)
 - Men gooit afval niet weg, maar laat het achter
 - En we doen dat op een plaats waar het voetgangersverkeer er niet door wordt gehinderd
 - Men laat het afval achter op een plaats waar mensen langskomen (≠ sluiks), om er zeker van te zijn dat het afval zal worden gezien/verwijderd
- Het feit dat hun afval binnen een paar uur zal worden opgehaald/verwijderd, versterkt hun gevoel dat het toegelaten is: deze redenering wordt vaak gehoord bij vervuilers, die zich daardoor ook zeer tevreden/opgelucht voelen en zich verder weinig vragen stellen over het hoe van een verwijdering die (volgens hen) ook voor niet-herbruikbaar afval plaatsvindt....
- PS: *De solidaire altruïsten* daarentegen zijn overtuigd van hun goede daad en zien zichzelf in een heel andere context dan die van sluikstorten: zij stellen een goede daad/helpen de minderbedeelden versus vervuiling/een asociale daad ...

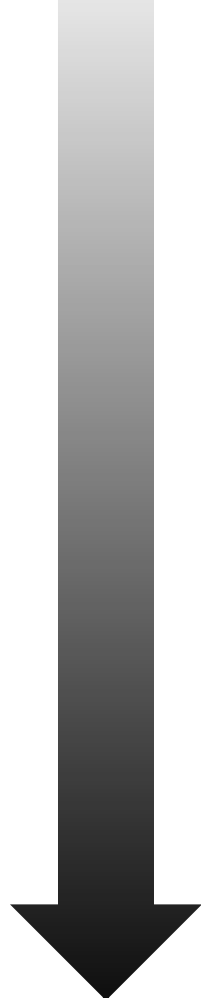

Sluikstorten: een omslachtig, ingewikkeld wettelijk kader, vol tekortkomingen in de ogen van het publiek

- Weinig schuldgevoel bij wie beweert het geprobeerd te hebben en geconfronteerd wordt met een zeer restrictieve situatie waarin alle inspanningen door de burger moeten worden geleverd
 - Ze voeren een vaak emotioneel discours dat getint is met fatalisme bij de enen en met woede/opstandigheid bij de anderen, waarbij sommigen er trots op zijn het systeem te hebben omzeild (zie profielen).
 - De systematische verwijzing naar de complexiteit van het huidige ophaalsysteem voor grofvuil en de beperkingen die worden opgelegd aan burgers die de dingen volgens het boekje willen doen.
 - Het recypark:
 - De noodzaak om over een voertuig te beschikken om 'grofvuil' te vervoeren
 - De verplichting om het opgesplitst per materiaal aan te bieden
 - De weigering van bepaalde materialen
 - Openingsuren die moeilijk af te stemmen zijn op het beroepsleven
 - De prijs
 - De ophaling van 3 m³
 - Slechts één keer per jaar en dan nog voor een maximaal opgelegd volume
 - De verplichting om een afspraak te maken en wachten tot men langskomt
 - De verplichting om aanwezig te zijn op het moment dat ze langskomen
 - De verplichting om te betalen als men wil dat ze nog eens langskomen
 - De oudste burgers denken met heimwee terug naar de tijd van de grote vuilnisbakken
- Een gevoel van machteloosheid en frustratie, met het gevoel dat ze geen andere oplossing hadden: de indruk dat hun acties echt legitiem waren.

De aard van de openbare ruimte zorgt voor een onverschillige beleving van het gedrag van de vervuiler

Vóór mijn huis, op het voetpad	Als het hoort bij de gewoonten van de buurt Als het voorwerp in goede staat is Of als het gaat om een onroerend goed en wat wordt gestort, in geen geval kan worden geïdentificeerd
Op de hoek van mijn straat	Om de doorgang van voetgangers niet te hinderen Om goed zichtbaar te zijn voor mogelijke 'ophalers'
In een werfcontainer	Nagenoeg geen slecht geweten want de plaats dient daarvoor
In de buurt van glasbollen	Een plaats voor afvalophaling, dus zelfs als het afval niet geschikt is, wordt het weggehaald
Voor de hekken van het recypark	Als het park gesloten is en de auto volgeladen is: moeilijk om opnieuw met het grofvuil in de auto te vertrekken, dus wordt het daar achtergelaten, of ook uit frustratie omdat het park gesloten is
Naast ander sluikestort	Want 'men' komt het ophalen, omdat een meer of minder er niet toe doet
In een volksbuurt	In die buurten is de bevolking armer en hebben ze dus meer 'behoefte' aan mijn 'afval', ook al is dat niet meer in perfecte staat
Afgelegen, onbewoonde plaatsen als braakliggende terreinen, industriezones	Een soort ontmenselijking, zonder sociale controle die sluikestorten bevordert Een 'grote ruimte' waar het gemakkelijker manoeuvreren is om te storten ++ de pendelaars in de omgeving van Brussel

Grofvuil trekt grofvuil aan: legitimering van het dumpen door buurtpraktijken: een vorm van sociale nabootsing

- Veel vervuilers vertellen ons dat ze het voorbeeld van hun burens hebben gevolgd door grofvuil aan het einde van de straat of op het voetpad te dumpen.
- Sommigen ontdekten deze praktijk kort nadat ze hier kwamen wonen en namen het systeem snel over vanwege het gemak en de efficiëntie, terwijl anderen altijd al in de buurt hebben gewoond en niet de mogelijkheid overwogen om het op een andere manier te doen.
- De context/sfeer/gevoelens zijn echter heel verschillend in de verschillende buurten/gemeenschappen:
 - In de burgerklassewijken (Ukkel, Sint-Lambrechts-Woluwe ...): zeer selectief sluikestorten en een vorm van trendy mode: men 'geeft voorwerpen een tweede leven' ++ *Solidaire altruïst*
 - In de niet achtergestelde middenklassewijken (Etterbeek, Elsene): een positieve benadering in de geest van een 'brocante', met de zekerheid dat het grofvuil (kapot of niet) binnen een paar uur verdwenen zal zijn, en met de hoop dat iemand er iets aan heeft gehad → de wijk is niet vol met grofvuil ++ *Solidaire altruïst*
 - In de meer achtergestelde volksbuurten (Anderlecht...): een aanpak waaruit vooral vermoeidheid en fatalisme blijkt: de straten zijn er vuil/vol afval, dus voegen de mensen er hun eigen afval aan toe zonder dat daar veel van te merken is ++ *Onverschillige individualist en walging van het systeem*

Specifieke kenmerken volgens de aard van het afval

Aard van het afval

Breekbaar materiaal zoals glas

Aarzeling over wat ermee te doen, met angst om de vuilnismen met de witte zak te verwonden en angst om zichzelf te verwonden: neiging om het in de buurt van de glasbollen te leggen.

Gebroken glas, stadsinrichting - Kuregem

Meubilair en decoratieve elementen

Het beheer hangt sterk af van de kwaliteit van het object, op het voetpad als 'gratis weg te geven voorwerp' of op een meer discrete en geïsoleerde plaats.

Meubilair, vóór een winkel - Bareel Sint-Gillis

Specifieke kenmerken volgens de aard van het afval

Huishoudelijke apparaten en grote meubels

Apparatuur die vaak zwaar en moeilijk te hanteren is, met een klassiek scenario: de goede intentie om naar het recyclagecentrum te gaan, maar wanneer dat gesloten blijkt, de zoektocht naar een alternatieve oplossing.

Groot meubilair, hoofdweg - Molenbeek

IT-, telecom- en kleine elektrische apparaten

Angst over de vertrouwelijkheid van de gegevens
Onzekerheid over wat te doen met mobiele telefoons, want ze zijn klein, dus kunnen ze in de witte zak of niet?

Elektronische apparatuur, woonwijk - Jette

Specifieke kenmerken volgens de aard van het afval

Kattenbakvulling, luiers en visresten ...

Stinkend afval dat je niet thuis wilt bewaren en dat veel geld kost in vuilniszakken → de openbare vuilnisbak als oplossing
Geen neiging om op straat te gooien uit angst voor dieren (ratten ...)

Zak met huishoudelijk afval, woonwijk - Schaarbeek

Frituurolie, motorolie, verfblikken

Dit soort afval is bijzonder 'vervelend' omdat bijna iedereen weet dat het schadelijk is voor het milieu, maar de oplossing ofwel onbekend is ofwel als onpraktisch wordt beschouwd: men wil het afval niet moeten opslaan in afwachting van een rit naar het recypark.
Mensen hebben de neiging om officiële inzamelpunten zoals glasbollen te gebruiken om dit soort afval weg te gooien, met het gevoel dat ze iets beters doen dan het in de witte zak te stoppen.

Olieblikken die door winkeliers zijn achtergelaten - Molenbeek

Specifieke kenmerken volgens de aard van het afval

Bouwafval

Geen 'bekentenissen' in verband met dit type afval
Het asociale gedrag van 'hen die' wordt verklaard door het feit dat ze moeten betalen om het te laten verwijderen.

Bouwafval in een kapotte vuilnisbak, hoofdweg - Schaarbeek

De 'rommel' bij een verhuizing

Het beheer hangt af van de hoeveelheid 'rommel' en de toestand ervan
Als er veel is wordt een 'correcte' oplossing gezocht (ophaling/Spullenhulp), maar als er niet veel is, wordt het afval snel en goed verwijderd

Stort in een wijk - Wijk Brussel-Noord

Opm.: Bij onze vervuilers: Heel vaak is er een overeenstemming tussen de hoeveelheid/grootte van het afval en de moeilijkheid om een oplossing te vinden: over het algemeen geldt: hoe 'kleiner' het afval, hoe meer de vervuilers geneigd zijn om de wet (herhaaldelijk) te omzeilen.

“Maar ik zou dat niet in een park doen, want dan heb ik het gevoel dat ik de natuur vernietig, terwijl het op de hoek van de straat minder lelijk is.”

(vrouw, 43 jaar, gezin, sluikestorten)

"Er is pseudo-afval waar het minder erg is, bijvoorbeeld afval dat we buiten ons huis zetten 'om weg te geven' het is een plezier als het weg is."

(vrouw, 37 jaar, gezin, sluikestorten)

"Ik heb de indruk dat het gaat om spullen die te omvangrijk of te zwaar zijn om in een auto mee te nemen, mensen zitten niet in de containerparken."

(vrouw, 60 jaar, empty nester, sluikestorten)

“Sommige plekken zijn echt net vuilnisbelten. We komen er vaak langs en zien dat de stapel vuil steeds hoger wordt. De mensen verstoppen zich ook niet meer; ze dumpen er gewoon hun afval. Als je 15 km verderop woont, weet je dat daar een vuilnisbelt is. Er is geen politie; niemand doet zijn mond open.”

(man, 32 jaar, pendelaar)

"Kauwgom mag je bij je hebben, maar een koelkast mag je niet urenlang bij je hebben, die moet je vrij snel weer kwijt."

(vrouw, 43 jaar, gezin, sluikestorten)

"Voor mij persoonlijk is het echt een geval van een huishoudelijk apparaat weggooien naast een vuilnisbak, denkend dat het naast de vuilnisbak staat zodat de vuilnismannen het zullen ophalen, het is niet alsof ik het midden op straat zou gooien."

(man, 26 jaar, starter in life, sluikestorten)

Ik gooi mijn afval niet midden op het voetpad, ik val er niemand mee lastig en het gaat ook niemand hinderen op de openbare weg."

(man, 28 jaar, starter in life, sluikestorten)

"Ik zie steeds meer voedselafval omdat restaurants gesloten zijn en het dus op straat rondslingert... Ik zeg niet dat dit afval niet ernstig is, maar gezien de situatie is het niet verwonderlijk."

(man, 21 jaar, starter in life, zwerfvuil)

ZWERFVUIL

Overzicht - Zwerfvuil

Astridpark **Basiliek van Koekelberg** **Shopping Basilix** **Tuinen der Vrede** **Kerkhof van Brussel**

Zwerfafval in de natuur
Zwerfvuil op een parking
Zwerfvuil in een minder drukke straat
Zwerfvuil, weinig passage
Zwerfvuil op een grote as

Wijk Graaf van Vlaanderen **Wijk Noordstation** **Weldoenerplein** **Marcel Thirylaan**

Zwerfvuil door mobiele consumptie
Zwerfvuil door mobiele consumptie
Zwerfvuil op het plein
Zwerfvuil in de natuur

Hallepoort **Wijk Cureghem**

Zwerfvuil op boomspegel
Geopende zak met huisvuil op de grond
Zwerfvuil door mobiele consumptie

Bareel van Sint-Gillis **Koningslaan**

Zwerfvuil in een winkelstraat
Zak achtergelaten op een elektriciteitskast

Stallestraat **Brits Tweedelegerlaan** **Elsensesteenweg** **Epicestraat**

Veel zwerfvuil van consumptie op de parking van een handelaarszaak
Zwerfvuil dat een slukstort is geworden nabij een Recypark
Zwerfvuil door mobiele consumptie in een winkelstraat
Plastic afval in de goot, waarschijnlijk afkomstig van een gescheurde vuilniszak

Herrmann Debrouxlaan

Consumptieafval: snoeppapier op grond gegooid
Consumptie zwerfvuil en karton naast het trottoir voor een supermarkt

©Egérie Research

© Egérie Research

Zwerfvuil: Een terminologie die ver afstaat van een handeling die door hen wordt omschreven als 'ondoordacht'/minimaal: geen erkenning van de ernst die wordt opgeroepen en de connotatie die wordt geassocieerd met de term 'zwerfvuil'.

De term 'zwerfvuil' verwijst naar elk type 'klein' afval/restjes die wordt 'weggegooid' of 'per ongeluk op de grond valt' in de openbare ruimte.

Het kan gaan om voedsel- of drankverpakkingen, kauwgom, sigarettenpeuken, klokhuizen enz.

Dit soort afval ontstaat vaak door consumptie buitenshuis.

→ Er moet daarom een terminologie/termen worden gevonden die duidelijker aangeven wat onder deze categorie valt

- Er zit een connotatie van agressie in de term 'zwerf', die helemaal niet overeenstemt met de aard van hun acties zoals zij die zien.
- De term wordt als ongepast/ misplaatst beschouwd in een Brusselse context waar geen plaats is voor zwerfers en voor gedrag dat volgens hen vrij onschuldig en onbewust is.
- Ze aanvaarden allemaal het idee dat hun consumptiepatroon afval voortbrengt, hoewel hun kennis van alle soorten afval sterk verschilt; ze zijn bijvoorbeeld erg verbaasd over het feit dat ook het weggoaien van klokhuizen van appels en bananenschillen wettelijk niet mag.
- De wens om zich te verschuilen achter de uitdrukking "per ongeluk laten vallen", die de vervuiler van alle verantwoordelijkheid ontslaat: als het per ongeluk is, kan er geen sanctie volgen.

De kapotte openbare vuilnisbak als hoofdverantwoordelijke voor hun gedrag

- Er zal zeer vaak kritiek worden geuit op openbare vuilnisbakken.
 - Het gebrek aan openbare vuilnisbakken, vooral op plaatsen waar ze worden verwacht in de buurt van fastfoodzaken, in parken waar mensen stoppen om te eten enz.
 - Het feit dat ze niet vaak genoeg worden geleegd en daardoor onbruikbaar zijn.
 - De soms erg vuile staat waarin ze verkeren, wat mensen afschrikt om in de buurt te komen
 - Het ontbreken van een oplossing voor sigarettenpeuken
 - ...
- Gelijktijdig erkennen we de impuls/behoefte om van het afval af te kunnen komen
(zonder dat we daar (te veel) moeite moeten voor doen)

De neiging om zwerfvuil te associëren met een kwestie van opvoeding en het niet respecteren van de regels van goede manieren: met een grotere impact op het milieu.

- Kinderen leren van jongs af aan dat ze **geen afval op de grond mogen gooien** en de ouders die we hebben gesproken, zeiden dat ze er graag voor wilden zorgen dat hun kinderen zich aan deze regel hielden om hen goede manieren bij te brengen.
 - Volgens hen weerspiegelt het verschijnsel van zwerfvuil een zekere laksheid in de opvoeding, met een tendens om jongeren of de meest achtergestelden met dit soort gedrag te 'identificeren'.
 - Ouders beweren een voorbeeld te zijn van goed gedrag en als ze dan toch iets weggooien, doen ze dat discreet, buiten het zicht van hun kinderen.
- Zwerfvuil wordt door de vervuilers van sluikestorten beschouwd als echte vervuiling en als een houding die ze nooit zullen aannemen.
- Ze hebben de indruk dat kleine stukken afval zich steeds meer vastzetten in de openbare ruimte en in de omgeving zonder dat ze kunnen worden verwijderd, in tegenstelling tot hun illegale stortplaatsen die verwijderd worden dankzij het 'toverstokje' of Net Brussel, en die hoe dan ook zeer lokaal blijven.

Twee verschillende houdingen ten opzichte van zwerfvuil bij de vervuilers die we hebben ontmoet

Bewust van het strafbare karakter van de daad, maar voorrang voor persoonlijk comfort

- Nadruk op het feit dat geen afval op de grond gooien = een van jongs af aan aangeleerde regel van goede manieren
- Ouders beweren een voorbeeld te zijn van goed gedrag en als ze dan toch iets weggooien, doen ze dat discreet, buiten het zicht van hun kinderen.
- Communicatie en media-aandacht voor de schadelijke effecten van dit soort vervuiling op het milieu beginnen hun vruchten af te werpen.
→ **Als ze iets weggooien, is dat omdat ze in de gegeven situatie geen betere oplossing hadden = de schuld van de overheid**
++ *Schuldige burger*

Een ondoordachte, automatische handeling

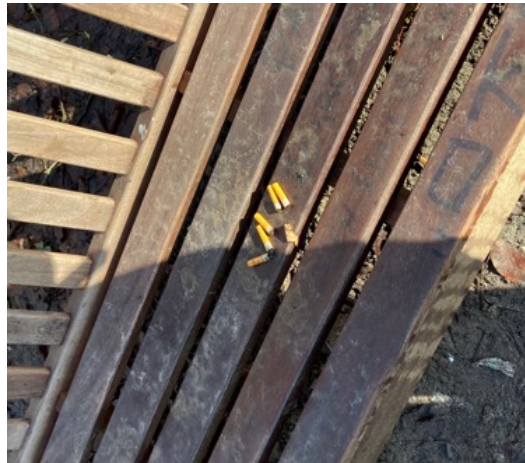
- Een discours dat minder vaak werd gehoord in de groepen (vanwege het sociale oordeel), maar meer openlijk werd erkend in de individuele interviews.
- Klein afval weggooien = een vraag die niet opkomt omdat het het logische en voor de hand liggende gevolg is van hun consumptiedaad.
- Het gevoel dat ze doen wat iedereen doet door klein afval weg te gooien, gerechtvaardigd door het feit dat de straten vuil zijn: het is de norm.
- Een cultureel verschijnsel dat we ook horen bij sommige allochtonen bij hun aankomst in België: gebrek aan kennis/bewustzijn van de regels.
→ **Ze gooien afval in een reflex weg en stellen zich daarbij geen vragen**
++ *Onverschillige individualist*

De mate van ernst varieert afhankelijk van het soort afval (voor degenen die zich bewust zijn van de asociale kant van hun daad)

Sigarettenpeuken en kauwgom

- Bewustzijn van de schadelijkheid van dit soort afval voor het milieu (++ media-aandacht), maar tegelijkertijd een echte moeilijkheid om het op een burgerlijke manier weg te gooien omdat het afval plakt, slecht ruikt, heet is en brand kan doen ontstaan in de vuilnisbak ... → behoefte/impuls om van dit 'vuil' af te komen
- Een noodscenario in verband met de situatie vóór een gebouw, een winkel, de aankomst van een bus enz. wordt ook vaak genoemd.
- De persoon zal dan proberen om de daad tot een minimum te beperken door het afval te verbergen en ervoor te zorgen dat andere voorbijgangers niet worden gestoord: in het mangat, op straat versus op de stoep, enz.
- Wat de voorgestelde oplossingen betreft: ('ondergrondse' asbakken of muurasbakken), is er een tendens om peuken 'rond' de asbak te gooien, om de handen niet vuil te maken of in een onbewust gebaar.
- Een peuk met een 'niet-gebaar' laten vallen in wacht- en ontspanningsruimten, die ideale plaatsen zijn om afval te maken (bankjes in het park, bushaltes, vóór de school van de kinderen, uit de auto).

Een gradatie in de ernst afhankelijk van het soort afval (voor degenen die zich bewust zijn van de asociale kant van hun daad).

- **De Covidmaskers**

- Alomtegenwoordig in de straten van Brussel sinds de gezondheidscrisis
- Een handeling die altijd zal worden verteld in een 'onopzettelijk' scenario
- De neiging om het masker af te doen wanneer men zich verplaatst van een buitenruimte waar het dragen ervan verplicht is, naar een intieme ruimte waar dit niet het geval is. (bv. van de straat naar de auto): goten naast het voetpad, struiken, bushaltes, voordat men naar huis terugkeert, parking ...
- Een indruk van gevaar voor de hygiëne, wat de afkeer van dit soort afval versterkt.

Een gradatie in de ernst afhankelijk van het soort afval (voor degenen die zich bewust zijn van de asociale kant van hun daad).

De hondendrollen

- Het wordt door velen gezien als een echte plaag in de Brusselse straten, waarbij iedereen het probleem erkent (met inbegrip van hondenbezitters, die 'ongelukken' bagatelliseren).
- De neiging om dit verschijnsel in verband te brengen met de buurten waar veel ouderen wonen, die zich de nieuwe regels inzake netheid niet eigen hebben gemaakt.
- De neiging om de ingevoerde oplossingen (hondentoiletten) vrijwillig te mijden omdat ze een te grote inspanning vergen (stank, verplaatsingen enz.).
- In gemeenten waar een buurtleven bestaat, is er een sterke sociale controle op dit soort afval: In een scenario waarin mensen hun omgeving afspeuren om niet gezien te worden, 'vergeten' ze hondendrollen op te rapen, versterkt door het weer (regen, hitte, in de winter), waardoor men kan stellen dat 'niet oprapen' uitzonderlijk is.
- Voorkeur voor plaatsen waarvan bekend is dat de praktijk veel voorkomt/onzichtbaar is (parken, pleinen, in de onderhouden natuur enz.)
- Wanneer de sociale controle minder uitgesproken is, versterkt door ruimten die al als vuil worden ervaren (voetpaden enz.), wordt de persoonlijke impact geminimaliseerd.
- Er is ook een neiging om volle zakken op ongeschikte plaatsen weg te gooien om te vermijden dat je ermee moet rondlopen (privé-vuilnisbakken, containers, borstweringen enz.).

Een gradatie in de ernst afhankelijk van het soort afval (voor degenen die zich bewust zijn van de asociale kant van hun daad).

Fruitresten	<ul style="list-style-type: none">• Voor de meeste mensen die we hebben ontmoet, staat dit soort afval onderaan de schaal in termen van ernst omdat het afval biologisch afbreekbaar is: het visuele ongemak wordt vermeden door het uit het zicht en bij voorkeur op een natuurlijke plaats weg te gooien.
Plastic flessen, blikjes, verpakkingen enz.	<ul style="list-style-type: none">• Ook hier zijn we ons bewust van de negatieve impact op het milieu, maar ons persoonlijk comfort primeert op ons geweten: we willen geen moeite doen om een leeg blikje/flesje mee te nemen.• De handeling wordt geminimaliseerd door dit soort afval bijvoorbeeld op een vensterbank achter te laten.
Vuil afval zoals luiers, dörüm wikkels, frietzakken enz.	<ul style="list-style-type: none">• Het is moeilijk om dit soort afval bij te houden of in je tas te stoppen, want daardoor zou je zelf vuil worden; het voetpad lijkt dan ook de beste oplossing.

De aard van de openbare ruimte zorgt voor een onverschillige beleving van het gedrag van de vervuiler

Natuur, parken, speelpleinen

- Een discours waaruit blijkt dat men deze plaatsen met het nodige respect wil behandelen: respect voor de natuur, respect voor kinderen
- Weinig of geen afval aangetroffen op deze plaatsen

Zwerfvuil in een park - Scheutbos, Molenbeek

Goed aangelegde pleinen, ruimten voor ontmoeting en ontspanning

- Een verlangen om de plek zoveel mogelijk te ontzien, vooral als je er zelf van geniet
- Sociale gêne om je afval weg te gooien als je mensen ziet genieten van de plek, als alles schoon en mooi is.

Wijkstortplaats – Bethlehemplein, Sint-Gillis

De aard van de openbare ruimte zorgt voor een onverschillige beleving van het gedrag van de vervuiler

Drukke winkelstraten

Er wordt weinig aandacht besteed aan de straat en (het gebrek aan) netheid ervan.
De straat wordt bezocht door klanten die in de eerste plaats willen kopen/consumeren (++) snacks, fastfood ...)
Gevoel dat het gebrek aan netheid inherent is aan de bestemming van de locatie
En een drukke omgeving waar een vervuiler nauwelijks opvalt

Zwerfvuil - Elsensesteenweg, Elsene

Tram-/bushaltes, omgevingen van stations en metrostations

Een context waarin mensen zich snel van hun afval moeten ontdoen, plaatsen die vaak bezaaid zijn met kleine stukjes afval: “de mijne zal het verschil niet maken”

Verschillende soorten afval - Sint-Guido metrostation

De aard van de openbare ruimte zorgt voor een onverschillige beleving van het gedrag van de vervuiler

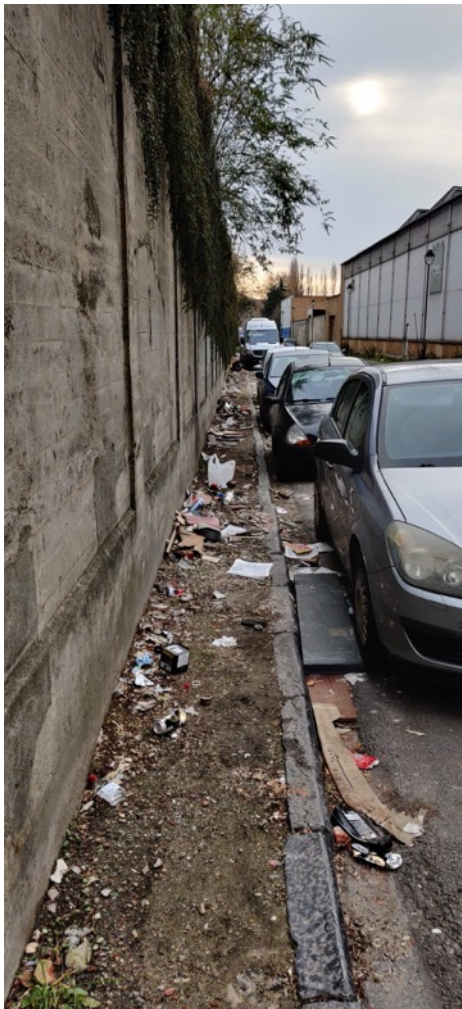

Parkings van warenhuizen, winkelcentra

- Puur functionele doorgangplaatsen die geen enkel positief effect voortbrengen
- De handelaars worden geacht hun verantwoordelijkheid op te nemen voor het opruimen van het afval en de klant heeft het gevoel dat hij het recht heeft om daar afval achter te laten

Verschillende soorten afval - Sint-Guido metrostation

De aard van de openbare ruimte zorgt voor een onverschillige beleving van het gedrag van de vervuiler

**Straten en
rijwegen voor
automobilisten**

- Geen enkele band met de ruimte, geen enkel zicht op zijn handeling en het gevoel dat niemand er last van heeft omdat het ten slotte de weg is

De aard van de openbare ruimte zorgt voor een onverschillige beleving van het gedrag van de vervuiler

**Afgelegen,
onbewoonde
plaatsen als
braakliggende
terreinen,
industriezones**

- Een vorm van ontmenselijking van de omgeving, die zwerfvuil en vooral sluitstorten in de hand werkt, want de vervuiler van 'zwerfvuil' zal niet de moeite nemen om naar zo'n plek te gaan om zich van zijn afval te ontdoen, het is de gelegenheid van het moment: ik liep langs een braakliggend terrein en mijn blikje was leeg.

“Wafelpapier bewaar ik in mijn zak, maar organisch afval gooi ik weg.”

(vrouw, 66 jaar, empty-nester, senior, zwerfvuil)

“Zelf vind ik resten van voedsel verschrikkelijk. Ik snap niet waarom mensen niet wachten om zoiets in een witte zak te doen en daarna laten ophalen. Ik denk toch dat dit iets is wat we onder controle kunnen houden.”

(man, 48 jaar, gezin, sluikstorten)

“Het woord ‘zwerfafval’ doet denken aan agressief en bewust gedrag. Bij het klokhuis van een appel kun je je nog verdedigen met feit dat dit biologisch afval is. Dat is ongepast. Voor mij bestaat zwerfvuil uit matrassen, grotere zaken.”

(vrouw, 38 jaar, gezin, zwerfvuil)

“Zwerfvuil is ook schadelijk voor het milieu. Zoals batterijtjes. Zoiets hoort te worden gerecycleerd. Zwerfvuil is bewust schadelijk voor het milieu.”

(vrouw, 31 jaar, gezin, zwerfvuil)

“Wanneer ik het woord ‘zwerfvuil’ hoor, denk ik aan meubels, een matras, maar geen klokhuis van een appel of kauwgom. Die term is te agressief. Ik zou hem daarvoor dan ook nooit gebruiken.”

(man, 46 jaar, gezin, zwerfvuil)

“Ik vind het absurd om papier op straat te gooien; het is immoreel, maar grofvuil is een ander verhaal. Soms heb ik geen andere oplossing, het is moeilijk om bij het afvalinzamelingscentrum te komen, we moeten ons verplaatsen en het is ingewikkeld, dus gooi ik het buiten en ik weet dat de lokale vuilnismannen langs zullen komen om op te halen wat ik heb afgegeven.”

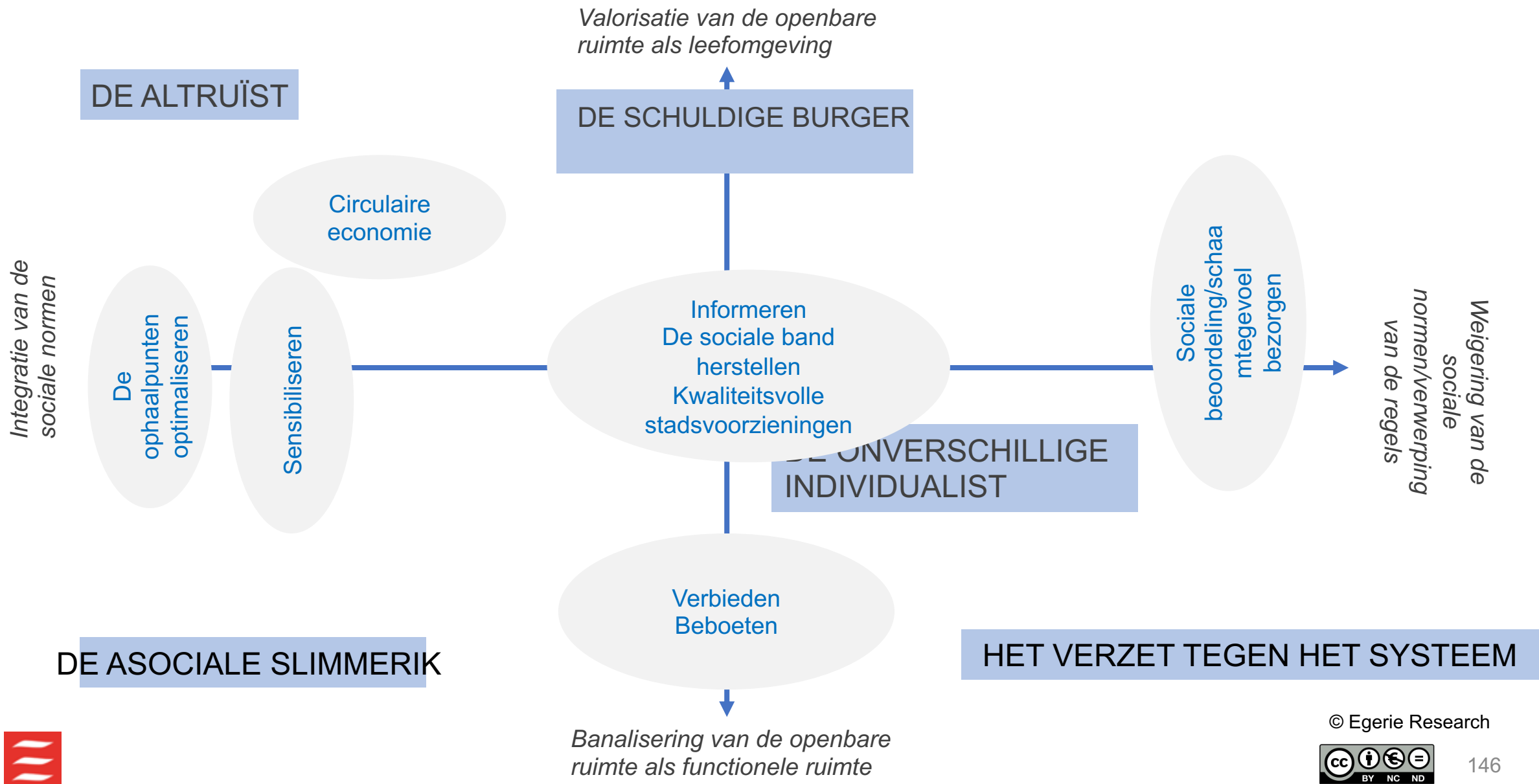
(vrouw, 19 jaar, tiener, zwerfvuil)

“Alles wat organisch is, zoals stukjes appel of banaan, is minder erg dan sluitstorten, want dit soort afval wordt na verloop van tijd afgebroken.”

(man, 22 jaar, starter in life, zwerfvuil)

Noodzaak om veel meer 'oplossingen' toe te passen om alle doelgroepen te bereiken/beïnvloeden

“Wegwerpverpakkingen beperken, statiegeldflessen gebruiken en als consumenten hun blikjes van 10 cent moeten inleveren, zal dat misschien pijn doen, maar ze brengen hun afval dan wel terug. ”

(vrouw, 21 jaar, starter, zwerfvuil)

“Openbare vuilnisbakken met meerdere compartimenten zijn een betere oplossing om mensen aan te moedigen om afval te sorteren. Zodra je ziet dat er meerdere compartimenten zijn, gooi je minder gemakkelijk spullen weg die er niet in horen. ”

(vrouw, 26 jaar, starter in life, sluikestorten)

“Stoppen met afval te produceren dat niet biologisch afbreekbaar is. We gebruiken nu toch ook geen plastic zakken meer; vroeger waren er kartonnen dozen, nu zijn er blikjes. Weg met alle vormen van niet-biologisch afbreekbaar afval. In Nice bijvoorbeeld deelden ze gratis asbakken uit op het strand en legden daarbij uit hoe belangrijk het is om sigarettenpeuken in asbakken weg te gooien. Wanneer zoiets vriendelijk wordt uitgelegd en men een asbak krijgt, kunnen dit soort campagnes werken. ”

(vrouw, 74 jaar, empty nester, sluikestorten)

"Ik denk dat het een goed idee is om wijkgroepen op Facebook te maken. Het zou mensen motiveren en voldoende enthousiasme opwekken om alles netjes te houden. ”

(man, 71 jaar, empty nester, sluikestorten)

"Waarom zou men niet samenwerken met influencers? Als een jongere ziet dat zijn idool op netheid let, zal hij zich misschien zelf ook vragen gaan stellen; of misschien kan men iets leuks verzinnen zoals de Burger King vuilnisbakken waar je je papieren in kan gooien alsof het basketballen zijn.... ”

(man, 28 jaar, starter in life, sluikestorten)

“We zouden mensen die naar het recypark gaan ook kunnen belonen door ze bijvoorbeeld rollen vuilniszakken te geven. ”

(man, 71 jaar, empty nester, sluikestorten)

“Het is een stevig budget. Er is veel braakland en plekken die totaal niet worden onderhouden. Mensen laten zien dergelijke plekken toch worden bewoond en bezocht, kan sluikestorters op andere gedachten brengen. Inrichten, banken en omheiningen plaatsen, zodat sluikestorters niet meer met auto's en busjes komen aanrijden om op die plaatsen afval achter te laten. ”

(vrouw, 59 jaar, empty nester, sluikestorten)

OVER ÉGÉRIE RESEARCH

Onze missie is het verzamelen van opinies, suggesties en standpunten van de consumenten en uw klanten. Zo kunnen we uw merkbeloftes activeren én ze in de juiste richting sturen: de consument is Egeria, uw muze!

CONTACT

Joelle Liberman
Medeoprichter, sociologe
jliberman@egerie-research.be
0495 25 85 80
<https://www.egerie-research.be>

OVER BEHAVEN

Behaven is een B Corp-gecertificeerde onderneming die oplossingen voor gedragswijziging ontwikkelt die de doeltreffendheid van uw programma's optimaliseren en aanmoedigen om actie te ondernemen.

CONTACT

Fred Dorsimont
Medeoprichter en algemeen directeur
0476 01 01 05
fred@behaven.com
www.behaven.com